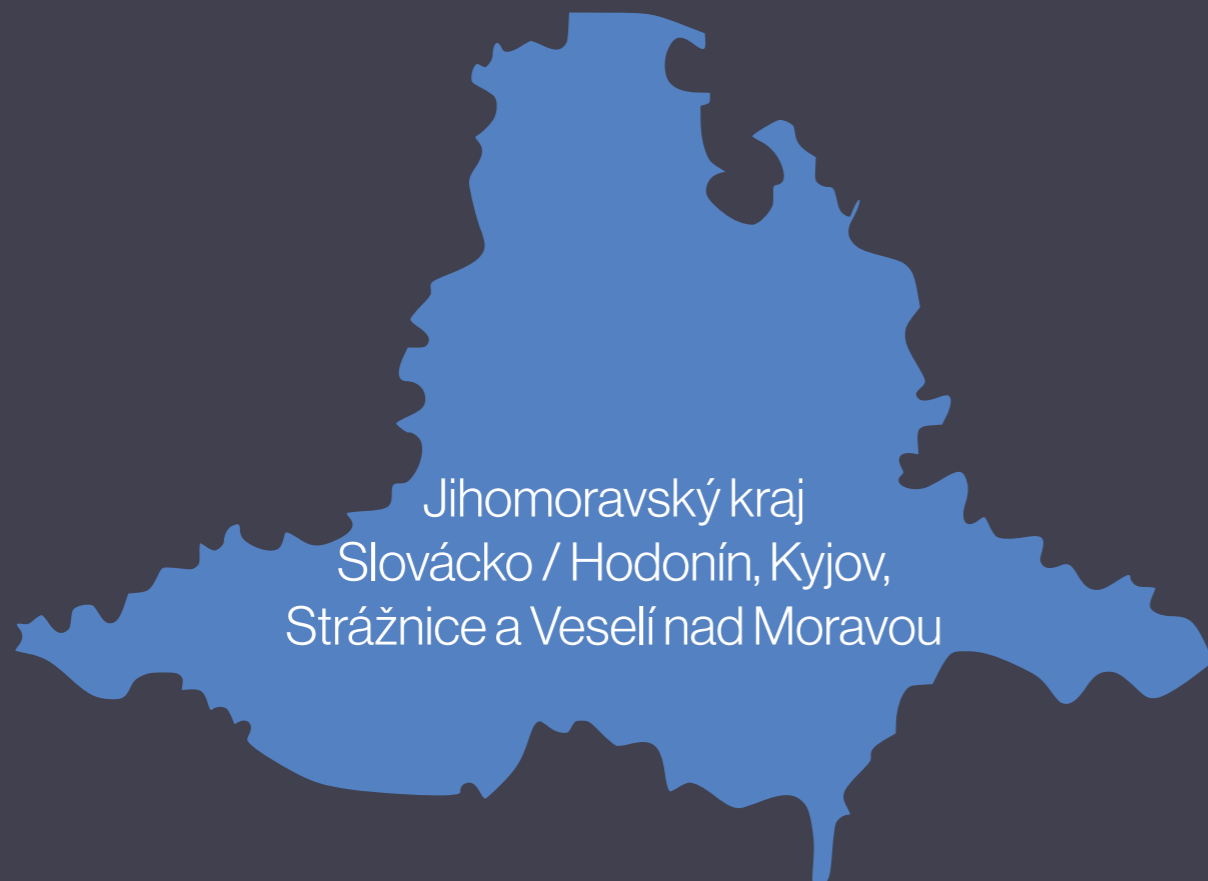

Možnosti rozvoje území

Základní mezioborová studie

Obsah studie

1	Úvod	5
2	Slovníček pojmů	9
2.1	Obecné termíny používané ve studii	9
2.2	Odborné výrazy jednotlivých specializací	11
3	Popis pracovní metody studie	15
4	Sociální kontext zkoumané lokality	19
4.1	Problematika nezaměstnanosti v lokalitě	20
4.2	Možnosti rozvoje lokality	21
5	Kyjovsko	25
5.1	Strukturální charakteristiky populace	26
5.2	Kyjov z pohledu místních obyvatel	29
5.3	Občanská vybavenost	29
5.4	Celky územní spolupráce a lokální aktéři	31
5.5	Historická stopa v lokalitě	32
5.6	Charakter krajiny	34
5.7	Urbanistický charakter lokality	35
5.8	Mezioborová debata: Potenciály k rozvoji města	35
5.8.1	Vinná turistika Kyjov	35
5.8.2	Muzeum Kyjov// Expozice Langobardů - Ukázka folkloru „nastálo“	36
5.8.3	Hrozící sucho a možnosti zlepšení situace	37
5.8.4	Galerie Tichý	37
5.8.5	Prodejna regionálních produktů/KPZ	38
6	Strážnicko	41
6.1	Strukturální charakteristiky populace	42
6.2	Urbanistický charakter města	47
6.3	Mezioborová debata: Potenciál k rozvoji	48
6.3.1	Strážnicko jako vzor pro rozvoj nového typu sociálních služeb	48
6.3.2	Netradiční vzdělávací středisko	48
7	Příloha - Seznam všech nalezených potenciálů v lokalitě dle specializací	51
8	Členové výzkumného týmu a kontakty	65

Základní mezioborová studie obsahuje:

Závěrečnou zprávu zaměřenou na konkrétní detailní znalosti o komunitním prostředí kumulované v rámci sociálního a kulturního kapitálu v průběhu projektu.

Finální studii shrnující zjištění o rozvojovém potenciálu jednotlivých oblastí, kde byl projekt pilotován.

Dokument vznikl v rámci projektu „Pracovní návyky jako komplex individuálního poradenství, cíleného zaškolení, aktivizace místních aktérů a rozvoje potenciálu vybraných lokalit“ (reg. č. CZ 1.04./2.1.00/03.00018)

1.

Úvod

1 Úvod

Předkládaná zpráva je výsledkem práce odborníků v různých oborech – antropologii a sociální geografii, geobotanice a architektuře. Každý z odborníků zkoumal dané území z perspektivy svého oboru a snažil se nalézt to, co zde nazýváme „rozvojový potenciál území“ – tedy příležitost pro další rozvoj obce, kritický moment či problém, kterému je potřeba se věnovat, nebo prostě jenom „prázdné místo“ na mapě obce, které poskytuje prostor pro vytvoření něčeho nového.

Výzkum byl realizován v rámci projektu „Pracovní návyky jako komplex individuálního poradenství, cíleného zaškolení, aktivizace místních aktérů a rozvoje potenciálu vybraných lokalit“ (reg. č. CZ.1.04/2. 1. 00/03.00018), který realizuje Fond dalšího vzdělávání, příspěvková organizace Ministerstva práce a sociálních věcí, a který je podpořen finančními prostředky z Evropského sociálního fondu v rámci Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost a ze státního rozpočtu. Naším primárním záměrem tedy bylo soustředit se na takové potenciály, které mohou vést k tvorbě nových pracovních míst.

Vývoj z poslední doby ukazuje, že se nelze spoléhat pouze na vnější zdroje vytváření pracovních příležitostí. Pro nové pracovní příležitosti s předpokladem udržitelnosti je nutno obrátit pozornost také dovnitř společnosti českých a moravských obcí a pokusit se využít potenciálů, které toto prostředí někdy nikoliv zcela viditelně má.

Abychom mohli důkladně porozumět strukturálním příčinám nezaměstnanosti v jednotlivých regionech a pokusit se nalézt pro ně „lék“, musíme zaměřit pozornost zpět dovnitř lokality, obce, komunity, k formálním i neformálním skupinám občanů i k jednotlivcům. Jako efektivní se ukazuje posílení sebevědomí u nezaměstnaných občanů, stejně jako u otevřených podnikatelů (či podnikavců). Zkušenosti i závěry našich analýz napovídají, že tím, co po letech stagnace může vytvořit nové výzvy, je komunitní rozvoj vedený důsledně zdola, tedy od jednotlivců a drobných každodenních potřeb, které definují jejich životy.

Cílem této studie i cílem projektu „Pracovní návyky“ proto bylo zaměřit se detailně na studované oblasti a pokusit se odhalit právě tyto artikulované či neartikulované potřeby

Cílem této studie i cílem projektu „Pracovní návyky“ proto bylo zaměřit se detailně na studovanou oblast a pokusit se odhalit právě tyto artikulované či neartikulované potřeby. Potenciál pro rozvoj oblasti hledáme v lokálních souvislostech – v krajině a její morfologii, v architektonických či urbanistických možnostech, které poskytují obce, v údajích o demografické struktuře obyvatel, v historii místa a jeho identity a především v obyvatelích samotných.

Takto nalezené nové výzvy jsou často spojené s lokálním komunitním rozvojem. V mnoha modelových případech v této situaci nejsou podnikaví a kreativní jednotlivci sami, nýbrž mají podporu místních institucí, především pak radnic či krajských poboček různých úřadů. Tam, kde se podařilo nastartovat udržitelné projekty, je často nejen jasné, ale i měřitelné, že rozvoj, který sociální družstva či ekologické farmy rozpohybovaly, daleko přesáhl původní projektové plány. Vedle ekologické farmy se tak například objevuje řemeslná dílna, družstvo provozující sociální podnik přibírá turistické a ubytovací služby. Vedle ekologické drůbeží farmy roste králičí farma, vedle zase rodinné brašnářství. V ojedinělých případech se objevují alternace sociálních služeb v blízkém okolí založené na lidské solidaritě povýšené dobrým nápadem na komplexní pracovní místo. Tam, kde se podaří propojit myšlenku s konkrétními kolektivy, kde je vůle ke spolupráci mezi občanským a politickým sektorem, tam už většinou chybí jen finanční zdroje. Ty jsou ovšem často poměrně snadno dosažitelné, pokud se někdo vyzná v dotačních titulech a grantové politice státních i evropských institucí. Co když ale nápady doutnají, diskuse se pomalu rozjíždí, ale žádné konkrétní aktivity či spolupráce zatím nenastaly? Zde je prostor pro projekt Pracovní návyky. Naším cílem je na základě námi provedených mezioborových analýz navrhnout konkrétní opatření vedoucí k rozvoji identifikovaného potenciálu území a přímo či nepřímo tak napomoci tvorbě nových pracovních míst.

V následujícím textu nejdříve stručně vysvětlíme pracovní přístupy všech specialistů zapojených do projektu, vysvětlíme základní pojmy a následně představíme základní charakteristiku oblasti očima jednotlivých vědních disciplín. Přílohou textu je seznam všech potenciálů rozvoje území, které specialisté projektu „Pracovní návyky“ na daném území našli.

Seznam byl z důvodu ochrany soukromí částečně anonymizován. Stejně tak je potřeba zdůraznit, že zdaleka ne všechny potenciály přímo generují pracovní místo či ekonomický zisk. V některých případech tomu tak je, ale jinde se jedná skutečně pouze o popis potenciálně zajímavého fenoménu, který vyžaduje dlouhodobou a strukturovanou práci s krajinou či lidmi, aby se plně rozvinul. Vycházíme ale z toho, že rozvoj je potřeba uchopit komplexně a nelze nárazově podporovat jednotlivce či řešit problémy vytržené z kontextu, aniž bychom se věnovali práci s celým komunitním prostředím, společenskou strukturou a ekosystémem oblasti.

2.

2 Slovníček pojmů

2.1 Obecné termíny používané ve studii:

Potenciál

Potenciálem zde myslíme především „příležitost pro oživení, kultivaci anebo rozvoj oblasti“. Potenciálem může být nevyužitý zdroj, třeba zanedbané místní kino, které může sloužit novému účelu nebo historická pastevní krajina, kde lze pastvu znovu obnovit. Podobně třeba sad ležící ladem může ukrývat bohatství v podobě starých krajových odrůd ovocných stromů. Jednotliví specialisté se snažili vyhledávat potenciály tak, aby jejich popisem zároveň definovali, jakou příležitost nabízí. Například zanedbanou krajinu na periferii města nazýváme potenciálem proto, že v případě, že se jí někdo začne věnovat, zprůchodní okraje města pro místní občany a vytvoří příležitost pro jejich zapojení do péče o veřejný prostor, popřípadě vytvoří pracovní pozici pro někoho místního, kdo tuto krajinu dobře zná a může se o ni starat. Péče o krajinu a její diverzitu je zároveň příležitostí vytvořit pracovní pozici, která umožní využít schopnosti a zkušenosti jinak opomíjené na trhu práce - jako například důkladná znalost místního prostředí i obyvatel, vytvořená léty kontaktů. Tento potenciál proto může vygenerovat i zcela novou pracovní pozici, která dosud na pracovním trhu neexistuje, a nabídnout tak uplatnění i lidem, kteří jsou jinak na trhu práce spíše diskriminováni (věková skupina mezi 40–50 lety, která z nějakého důvodu není flexibilní v dojíždění za prací či například při učení se práci s počítačem).

Příkladem potenciálu za specializaci **sociální geografie** tak může být třeba přítomnost střední odborné školy, která produkuje úzce specializované absolventy, a zaměstnavatel poblíž v regionu, který by pro tyto studenty mohl mít uplatnění, ale není se školou v žádném kontaktu - obě instituce vzájemně nespolupracují. Sociální geograf/ka zná věkovou i vzdělanostní strukturu regionu a uvědomuje si, kde potenciálně hrozí odchod mladých lidí za prací a zároveň díky komplexní znalosti regionu ví, kde by případně mohli najít uplatnění a co pro to udělat.

40–50 let
často diskriminovaná
skupina lidí

Geobotanický pohled na krajinu zahrnuje i problematiku biologické diverzity a také - více prakticky - například hospodaření s vodou. Obě témata jsou nepřímo a dokažitelně propojena: „živá“ krajina tlumí extremity klimatu a naopak - citlivé hospodaření s vodou podporuje vitální funkce krajiny. Obojí má citelný pozitivní efekt i na kvalitu života (nejen) lidské populace. Příkladem potenciálu proto může být například suchá krajina, které může vhodné hospodaření např. s dešťovou vodou navrátit diverzitu.

I Příkladem potenciálu za **historické vědy** je například významná historická událost v dějinách obce, která má prokazatelný vliv na její dnešní podobu, ale obec ji nijak nevyužívá při své propagaci, ani nezprostředkovává obyvatelům historii jejich města. Historik proto může navrhnout třeba setkání s občany, informační tabuli nebo naučnou stezku, které minulost ožíví a přispějí k posílení identity místa, se kterým se obyvatelé mohou ztotožnit a být na něj pyšní.

A Příkladem potenciálu za obory **architektura a urbanismus** je například původně pěkné náměstí nebo náves, které ale vlivem nekoncepčního stavění či zanedbání ztrácí původní kouzlo a pro místní i návštěvníky přestává být zajímavé. Urbanista dokáže nalézt a vystihnout přirozené centrum obce a pojmenovat, proč nefunguje, architekt umí navrhnout drobné zásahy (lavičky, úprava zeleně nebo parkování), které mohou pomoci místu opět vrátit život a jeho původní funkci.

S Příkladem potenciálu za **sociální antropologii** může být například skupina mladých novousedlíků, kteří by se rádi angažovali v rozvoji obce, nemají ale navázané vztahy se starousedlíky a obě skupiny navzájem neznají své motivace ani potřeby. Antropolog umí rozkrýt strukturu sociálních vztahů a navrhnout činnost či téma, které jsou oběma skupinám společné a které by je proto mohly sblížit, propojit a dopomoci k realizaci menších společných projektů, které povedou k rozvoji obce „zdola“.

Studie spojuje výsledky průzkumu odborníků z celkem 5 různých oborů

Rozvoj/rozvojový potenciál

Výraz „rozvoj“ používáme v této studii ve stejném smyslu, v jakém se běžně používá ve spojení **místní „udržitelný rozvoj“**. Rozvoj oblasti vnímáme komplexně jak z hlediska krajiny a přírody, tak z hlediska sídel a jejich obyvatel. Rozvojem nemyslíme jen rozvoj ekonomický. Potenciály, které vyhledáváme, nevedou přímo k zisku – jde nám i o rozvoj kulturní, sociální a ekologický. Rozvoj vnímáme v souvislosti s potenciálem. Přímým efektem práce s námi navrhovanými potenciály má být celkový rozvoj oblasti.

Mezioborový/mezioborová syntéza

Tato studie spojuje výsledky průzkumu odborníků z celkem pěti různých oborů, konkrétně sociální geografie, geobotaniky, architektury a urbanismu, historie a archeologie a sociální antropologie. Naším cílem bylo zaměřit se na stejnou problematiku několika různými úhly pohledu. Tyto úhly pohledu v předkládané studii syntetizujeme do jednoho textu a snažíme se tak vytvořit komplexní obraz možnosti studované oblasti. Například fenomén jako je „industriální krajina“ je důležitý jak pro botanika, který umí popsat vegetaci na místě a celkovou souvislost s okolní krajinou, tak pro architekta, který vidí návaznost oblasti na celkovou urbánní strukturu obce a umí si představit možnosti rekonstrukce a jejich nákladnost. Antropolog zase dokáže prostřednictvím práce s obyvateli obce zjistit, k čemu by se případně zrekonstruovaná oblast mohla používat tak, aby místním sloužila nejlépe.

2.2 Odborné výrazy jednotlivých specializací

Industriální krajina

(architektura a urbanismus, přírodní vědy)

- je jedním z druhů takzvané kulturní krajiny – tedy krajiny, která vznikla součinností přírody a lidského působení. Industriální krajina je krajina, která vznikla působením průmyslu. Typickým příkladem industriální nebo také průmyslové krajiny v České republice je například mostecká uhelná pánev.

Brownfield

(architektura a urbanismus, přírodní vědy)

- je odborný termín, který čeština přejala z angličtiny a prozatím pro něj neexistuje vhodné české označení. Výraz brownfield, doslova „hnědé pole“, urbanisté používají k označení nevyužívané plochy v městské zástavbě – může se jednat o plochu, která je nezastavěná, nebo jsou budovy na ní už opuštěné.

Ruderální krajina/ruderál

(přírodní vědy)

- bývá krajina, kde mohou dominovat právě brownfieldy, může jít však také o bezlesí nebo dřevinné porosty výrazně nasycené živinami (fosforem, dusíkem); druhový obsah ruderální krajiny může být chudší než u tradičně obhospodařované, ale nemusí. Typickým příkladem jsou například okraje polí, ruiny domů, řídké akátiny na zarůstajících teplomilných stepích. Typické ruderální druhy jsou pak ty, které často dominují v krajině bohaté na dusík – porosty akátu, kopřiv, třtiny křovištní nebo místa domínovaná několika invazivními druhy („plevel“).

Neorurálové

(sociální vědy – antropologie)

- jako „neorurálové“ bývají označováni obyvatelé venkova, kteří se na vesnici přestěhovali z většího města, také mohou být označováni jako „novousedlíci“ nebo prostě jako „náplava“. Odborný výraz „neorurálové“ označuje především životní styl, který pro tuto skupinu obyvatel bývá typický, vzhledem k tomu, že se často jedná o městskou střední třídu, která na venkov přišla

hledat klidnější a přátelštější prostředí, případně prostor pro kreativní práci. Jak ukazují některé naše příklady, neorurálové mohou být někdy tahouny rozvoje v komunitě, protože jim nechybí nová energie, často se ale také mohou dostat do konfliktu se starousedlíky, protože nechápou jejich specifické potřeby, vztah k místu a lokální identitu.

Vnitřní periferie

(sociální geografie)

- vnitřní periferie jsou sociálně i ekonomicky slabší oblasti, které leží na okraji rozvojových center, tradičně na hranici dvou či více krajů. Vyznačují se špatnou dopravní dostupností, stagnací či úpadkem místního hospodářství, ztrátou obyvatelstva a jeho stárnutím, špatnou vybaveností technickou a občanskou infrastrukturou, stářím bytového fondu a přítomností specifických sociálních problémů spojených s exkluzí.

Izolovanost spolu s nevýhodnou dopravní polohou jsou pro investory neatraktivní a navíc umocňují závislost těchto oblastí na odlehlém regionálním centru. Stále více se ukazuje, že možnosti rozvoje těchto oblastí závisejí na využití a aktivaci jejich vnitřních zdrojů, které vedou k větší soběstačnosti území. Mezi hlavní rozvojové faktory patří kvalita lidského a sociálního kapitálu. Jinými slovy, velmi zjednodušeně, možnosti rozvoje těchto oblastí bezprostředně závisejí na aktivitě místních lidí, jejich angažovanosti a kvalitě jejich vztahů.

Extravilán/intravilán

(architektura a urbanismus, historie, geobotanika)

- intravilánem je zastavěná plocha obce, kterou však tvoří veškeré její části (budovy, veřejná prostranství, komunikace, zahrady atd.). Zbytek katastrálního území obce vně intravilánu (včetně samot, polností lesů a dílčích staveb) označujeme jako extravilán.

3.

Popis pracovní
metody studie

3 Popis pracovní metody studie

Předkládaná studie syntetizuje poznatky pěti vědních oborů – sociální antropologie, sociální geografie, historie a archeologie, geobotaniky a architektury a urbanismu. Každý z odborníků ke studované oblasti přistupoval odlišným způsobem a získával poznatky specifickou metodou.

Sociální antropologie se soustředí na kvalitativní výzkum obyvatel dané oblasti. Formou zúčastněného pozorování a rozhovorů zkoumá potřeby a motivace místních, identifikuje silné komunitní skupiny, potenciální konflikty a kulturní specifika zkoumané oblasti. Cílem je hloubková a detailní analýza sociální struktury obce s důrazem na možnosti komunitního rozvoje.

Sociální geografie získává údaje o populaci studované oblasti prostřednictvím kvantitativní i kvalitativní metody. Předkládá údaje o demografické, ekonomické a vzdělanostní struktuře obyvatelstva, zaměřuje se na popis sociální struktury obce z makro-hlediska a také na celkové postavení obce uvnitř regionu a dalších lokálních struktur.

Historie a archeologie se zaměřují na minulost zkoumané oblasti – buď prostřednictvím práce s archivními prameny, nebo přes výzkum archeologickými metodami přímo na místě. Historické vědy tak předkládají údaje o tom, jak daná oblast fungovala a byla využívána v minulosti, a jak to ovlivnilo její současnou podobu. Pomocí těchto údajů je možné vsadit celkový rozvoj oblasti či obce do historického kontextu a pokusit se zachovat kontinuitu v případě, že je to žádoucí.

Geobotanika se věnuje ekologickým vztahům v krajině, vztahům mezi rostlinnými společenstvy a ostatními složkami životního prostředí, a je zde pojímána velmi široce – zahrnuje krajinnou ekologii, krajinnou historii, etnobotanické aspekty kulturní krajiny a biologický pohled na problematiku agrární krajiny. Okrajově je zahrnuta i geologická a klimatická problematika, zmiňovány jsou i podstatné problémy ochrany přírody zkoumaných lokalit.

Architektura a urbanismus se soustřeďují na popis sídel, ať už měst, obcí či jednotlivých stavení a na jejich vzájemné vztahy a struktury. Uvnitř obcí architekti a urbanisté identifikují funkční či nefunkční veřejné prostory a navrhují možnosti jejich revitalizace, vytíkovávají vhodná místa či budovy cenné pro další rozvoj obce nebo upozorňují na architektonicky cenné konstrukce, které mají zůstat zachovány, a navrhují možná technická řešení či úpravy.

4.

Sociální kontext
zkoumané lokality

4 Sociální kontext zkoumané lokality

Oblast výzkumu i působení v rámci projektu „Pracovní návyky“ se rozkládá téměř identicky s bývalým okresem Hodonín. V tomto okrese se nacházejí tři obce s rozšířenou působností – **Hodonín, Kyjov a Veselí nad Moravou**. ORP Kyjov má největší rozlohu (470 km²) a spadá pod něj nejvíce obcí – 42, následuje ORP Veselí nad Moravou s rozlohou 343 km² a 22 obcemi. V obvodu ORP Hodonín 18 obcí rozlohou zaujímá 286 km². V rámci ORP Kyjov jsou tři pověřené obecní úřady (POÚ) – Bzenec, Ždánice (obce 2. stupně) a Kyjov, v rámci ORP Veselí nad Moravou jsou také tři POÚ – Strážnice, Velká nad Veličkou (obce 2. stupně) a Veselí nad Moravou.

Díky získaným kontaktům a práci v lokalitě jsme se podrobněji zaměřili na dvě hlavní oblasti, které budou také předmětem této zprávy – širší okolí Kyjova a oblast Bílých Karpat (Strážnicko, Veselsko).

Společenské aktivity v lokalitě se soustřeďují především okolo tradic folklórního roku a jsou spjaté se zemědělským cyklem. Lidové akce jsou většinou velmi oblíbené, některé z vesnic folklorem zcela „žijí“, jejich obyvatelé bez rozdílu věku pak navštěvují taneční či pěvecké „krůžky“ a pořádají zmiňované akce. **V téměř každé vsi i ve větších městech najdeme nějakou obdobu těchto akcí: fašaňk (masopust), zabijačka, košt vína, košt pálenek, stavění a kácení máje, vinobraní, setkání cimbálových muzik, hody, dny otevřených sklepů, trhy tradičních produktů a řemesel, tradiční kosení luk, atd.** Některé z akcí jsou proslavené i mimo region a skýtají potenciál pro turistický ruch – občas přilákají plně autobusy zvědavých občanů z větších měst.

Poměrně nezanedbatelná skupina obyvatel se však vůči folklórním akcím vymezuje a ty, jež se oblékají do krojů a „berou folklor příliš vážně“, nazývají „indiány“. Dle jejich výpovědí je skupina „folkloristů“ poměrně uzavřená i rodově definovaná. Přesto i tito „alternativci“ tradiční akce navštěvují, mají široký repertoár lidových písní a znají lidové tance.

Jiné než folklórní společenské aktivity lze v oblasti také vysledovat, a to především ve větších městech. Jde především o pořádání koncertů, festivalů, lze zde nalézt také divadelní spolky a „undergroundové“ hospody. Dále jsou v oblasti pořádány výstavy soudobého umění, či projekce filmů v místních kinech. K zajímavému střetu místních a „cizích“ dochází v Bílých Karpatech, kam každoročně přijíždějí dobrovolníci, kteří zde pomáhají při kosení luk a údržbě krajiny v CHKO.

V lokalitě se nachází mnoho různých dobrovolných uskupení. Namátkou například svazy zahrádkářů (palírny, moštárny, sušírny ovoce), včelařů, vinařů, ony zmiňované folklórní krůžky, divadelní soubory, alternativní ženské skupinky, lidé, kteří se sdružují za uměleckými zájmy, různé církevní skupiny (společenství rodin, tzv. spolča), kulturní „aktivisté“, svazy ochránců přírody, skauti, Hnutí Brontosaurus, různá ekocentra, sdružení pro volnočasové aktivity (Salesiáni, Domy dětí a mládeže), centrum pro dobrovolníky INEX, trampové. Na bázi jednotlivců jsou zde pak tradiční řemeslníci (řezbáři, doškaři, malíři sklípků), biozemědělci, farmáři, vinaři i drobní podnikatelé (krojová výroba, výroba bylinných čajů atp.).

Zdejší sociální vazby však nelze jednoduše shrnout. **Pospolitost je ovlivněna hustou sítí sociálních vztahů utvářených v jednotlivých vesnicích/maloměstech leckdy i po staletí (na rozdíl od periferních oblastí v Sudetech).** Namátkou lze vyjmenovat diferenciaci skupin obyvatelstva na bázi příbuzenství (důležitou roli také hraje instituce kmotrovství), víry, politické orientace (zejména pak za minulého režimu), přistěhovalectví (cizí x místní), formy obživy (zemědělství x průmysl), vzdělání, příslušnosti k socioekonomické vrstvě, mocenské pozice, místní příslušnosti k zájmové skupině, atd. Řada vyjmenovaných kategorií se vzájemně provazuje a mezi participujícími skupinami probíhá kontakt a reciproční výměna. Mezi zmiňovanými kategoriemi také často probíhá pověstné vymezování se „my vs. oni“, ať už se jedná o „pomlouvání sousední rodiny“ nebo „vymezování se vůči těm, co nepracují“.

V oblasti jsou tradičnější a pevnější vazby utvrzovány především vlivem křesťanství, ale i důrazem na rodinnou pospolitost. Sociální kontrola a s ní také spjatá potřeba rovnosti, sociálního řádu, udržování konvencí atp. mohou mít velmi normativní charakter. **Kvůli společně sdílenému úzu ve smyslu „nevybočovat z řady“, typickým pro venkovské prostředí, může být složitější nastavit nový, „komunitní“ model fungování, který nerespektuje místní struktury a v nich po dlouhá léta nastavenou reciprocitu a spolupráci. Setkali jsme se proto také s určitou skepsí obyvatel ve vztahu k inovacím, které pocházejí z centra, vlivům „cizího vědění“, či některým počínům, které jsou místními spojovány s působením Evropské unie¹.**

1 Viz například Kandrt 2004: „Hlavním zdrojem kulturní změny se vedle sociálních kontaktů a jejich symbolického významu (s. 181) stávala televize (s. 175), i když vesničané si (mj. prostřednictvím selektivní paměti) „dávali dobrý pozor“, aby uchovali zdání neměnnosti vlastního společenství. V jejich podání jakoby lokální mikrodějiny neexistovaly, s výjimkou individuální paměti, vesnice nebyla účastná na širších historických událostech (s. 226). Pokud už nějaké změny konceptualizovali, pravidlem bylo pozitivní hodnocení změn vycházejících z vlastní iniciativy proti mnohem rozpornějšímu působení vnějších faktorů.“

4.1 Problematika nezaměstnanosti v lokalitě

Podíl nezaměstnanosti v bývalém okrese Hodonín má stoupající tendenci a pohybuje se průměrně okolo 11 %. Velkou měrou se na zaměstnanosti podílí sezónnost (například v květnu 2014 byl podíl nezaměstnanosti 10,1 %, kdežto v lednu 2014 12,3 %). V jednotlivých ORP² je v květnu roku 2015 podíl nezaměstnanosti za Hodonínsko 11,5 %, za Kyjovsko 8,7 % a za Veselsko 9,1 %.

Situace v oblasti nezaměstnanosti je poznamenána zejména transformací velkých průmyslových podniků, které v minulosti patřily k hlavním zaměstnavatelům obyvatel okresu. Zásadní vliv na nezaměstnanost měla také změna struktury zemědělských podniků.

Po transformaci ekonomiky v roce 1989 řada velkých zemědělských statků, ale i zásadních podniků v oblasti zkrachovala. Například sklárny a šroubárny v Kyjově mají dnes o polovinu méně zaměstnanců než dříve, v Hodoníně se zavřela většina dolů na naftu i průmyslových podniků, k rušení stávajících podniků došlo také ve Strážnici (továrna na košile Šohaj, Tabačka, Ton) a v Rohatci (čokoládovna Maryša).

Na území je dostatek ploch pro podnikání a venkovských brownfields³ na místě bývalých zemědělských družstev. V regionu je uplatňováno zvýhodnění na základě vládního nařízení č. 722/2003, kde je okres Hodonín zařazen mezi hospodářsky slabé regiony. Většina práceschopného obyvatelstva za práci vyjíždí.

V oblasti je zároveň mnoho dobrovolných aktivit, které nemají ekonomický význam. Část zemědělské produkce a její ekonomické zhodnocení se také pohybuje v „šedé ekonomice“, a to ve vyšší míře než v jiných částech ČR. Podíl nezaměstnanosti z hlediska statistik pak zvyšuje

2 Obec s rozšířenou působností

3 Viz slovníček pojmů

i orientace na neformální ekonomiku, samozásobitelství a sezónní práce⁴.

Respondenti z úřadu práce se také shodovali v tom, že mnozí z nezaměstnaných využívají tzv. nekolidující zaměstnání, které umožňuje uchazeči v evidenci vydělat si oficiálně polovinu minimální mzdy (aktuálně to znamená něco přes 4 000 Kč za měsíc), přičemž v praxi to bývá často o něco více. Velká část nezaměstnaných pak kombinuje tento malý výdělek s péčí o příbuzné – seniory, prací na vinohradě či pozemku. Obdělávání půdy, zejména pak ve vesnických regionech, ještě nepozbylo svou důležitost. Svou roli v neformální ekonomice hraje také produkce vína, kdy velká část je pěstována a vyráběna v „malém“, pro vlastní potřebu. Vlastnit vinohrad a sklípek je zde statusovou záležitostí, ale i příležitostným přivýdělkem.

Pracovníci úřadu práce také jako bariéru k zaměstnání uvádějí špatnou dopravní dostupnost, či výdaje spojené s dojížděním za prací. Výše mezd je mnohdy demotivující (mnozí z podnikatelů využívají nezaměstnanosti k vyplácení nízkých mezd), obzvláště ve srovnání se sociálními dávkami. Další bariérou k vyšší zaměstnanosti je, dle úřednic ÚP, také nezáměr nezaměstnaných měnit životní způsob (například se za prací přestěhovat), což může souviset s provázaností zdejších obyvatel s obdělávanou půdou.

Mnozí z respondentů, kteří se problematikou nezaměstnanosti v regionu zabývají, uvádějí jako příčinu zdejší vysoké nezaměstnanosti nekontinuitu učebních oborů a místní poptávky. Velkou kritiku zaznamenává přerod odborných učilišť na obory ekonomického zaměření (management, účetnictví atp.), zatímco poptávka je spíše po klasických místních řemeslech (např. klempiřství, mlynářství, ovocnářství), či oborech technicky založených (obráběč kovů).

Protože oblast patří mezi tradičnější regiony v ČR (velká míra lidových tradic, vysoký počet věřících), status nezaměst-

4 Například ve Veselí nad Moravou evidují přes zimu 14 % (3 700) nezaměstnaných, v letních měsících pak o čtvrtinu méně – okolo 2 800 osob.

naného může podléhat vyšší sociální kontrole a s ní spjaté snaze daného člověka vyloučit ze společnosti. Ve výzkumu se často setkáváme se stereotypním označením dlouhodobě nezaměstnaného jako člověka, „co ztratil pracovní návyky a je to většinou alkoholik“, přičemž toto tvrzení je leckdy demonstrováno lokalizací takových osob do některého z hospodských zařízení ve městě. V souvislosti s pevnějšími sociálními vazbami se někteří respondenti (z řad místních i úředníků z ÚP) po zkušenostech s aplikací aktivní politiky zaměstnanosti vyjádřili skepticky k získání běžné pracovní smlouvy po vypršení dotace na společensky účelné pracovní místo. **Z odpovědí respondentů i z osobní zkušenosti vyplývá, že zaměstnavateli je preferován k zaměstnání někdo ze sítě známých či příbuzných než neznámý, „rizikový“ pracovník doporučený úřadem práce.**

4.2 Možnosti rozvoje lokality

Ze sociálního a ekonomického hlediska lze situaci v regionu v kontextu rozvoje shrnout následovně:

Pozitiva

- zemědělství na malých pozemcích, rozvinuté „samozásobitelství“, úrodná půda
- vinařství ve formě malých, tradičních výroben
- velké množství zachovaných lidových tradic, řemesel
- velké množství společenských akcí v návaznosti na folklor, zemědělskou tradici a náboženské svátky
- relativně vysoká lidnatost na vesnicích
- funkční příbuzenské a sociální vazby, pospolitost
- silná regionální identita, hrdost na region

Negativa

- nedostatek marketingových dovedností a informovanosti
- nedostatečný rozvoj sféry služeb
- konzervatismus obyvatel, silná sociální kontrola, rivalita, nedůvěra k „cizímu“

- odliv mladých a vzdělaných lidí do Brna/ jiných větších měst
- velký podíl neformální (reciproční) ekonomiky a práce na černo

Potenciál k rozvoji v lokalitě byl prozatím nejvíce pojmenován v oblasti turistického ruchu, případně zjištěný podnikatelský potenciál byl cílen na klienty z jiné části republiky ve smyslu využití místních zdrojů dále k prodeji. V dalších oblastech byl pak často zmiňován potenciál k rozšíření některé ze sociálních služeb. Zajímavé je, že respondenti při vyjmenování „potenciálu“ často zmiňují věci, které již v oblasti částečně fungují. Málokdy se objeví jedinec, který by dokázal pojmenovat potenciál v něčem, co se v lokalitě nevyskytuje vůbec, tedy lidově řečeno, dokázal by odhalit „díru na trhu“.

Respondenty bylo často jako nevyužitý potenciál zmiňováno vinařství, zejména proto, že většina vinařů jsou „malovinaři“, kteří víno dělají jako zálibu a k tomu běžně pracují. To je často vnímáno jako překážka: *„Vinař produkuje málo vína, protože k tomu zároveň pracuje, a zároveň pracuje, protože ho vinařství neuživí naplno“.* Vinařství skýtá potenciál také pro turismus, ale v případě rozmachu nabízí i pracovní příležitosti. Vinařství je totiž jedním z mála zemědělských odvětví, kde je práce celý rok.

Další potenciál je respondenty viděn v rozvoji Baťova kanálu, který představuje oblíbenou rekreační destinaci. Respondenty je zmiňována malá kapacita ubytovacích a restauračních zařízení v této oblasti. Zároveň při zvýšení kapacit např. ubytovacích zařízení je dle respondentů třeba počítat s menší vytížeností přes zimu. Z tohoto důvodu je v oblasti hojně rozšířeno tzv. ubytování v soukromí. **V oblasti turistického ruchu je jako další z potenciálů vnímán rozvoj cyklostezek,** jako zajímavý nápad se jeví možná rekonstrukce hvězdárny ve Ždánicích. **Folklor/řemesla jsou vnímány jako další místní hodnoty, které mají šanci uspět v celorepublikové konkurenci. Respondenti zmiňují, že folklor není dostatečně turisticky využit.** Některé folklórní akce již mají poměrně rozsáhlou propagaci, například jízda králů ve Vlčnově (zapsána do UNESCO),

či otevřené sklepy. Na jednu stranu místní vítají „cizince/čecháčky“, kteří folklórní/společenské akce navštěvují, na druhou stranu se však oprávněně obávají přílišné komercializace akcí a ztráty „autentičnosti“ pod vlivem turistického ruchu. Zde je však velký prostor pro budování měkkého turismu, citlivého k místnímu prostředí. **Potenciál spatřujeme také v manuální zručnosti místních, kteří ovládají různá řemesla (řezbářství, doškařství, bednářství, ruční výšivku atp.). Po těchto „starých“ řemeslech vzrůstá v poslední době poptávka, při propojení s požadavky soudobého (exkluzivního) trhu mohou vzniknout další pracovní příležitosti.**

Další místní hodnotou, která skýtá velký potenciál, je pak orientace na zemědělství, ale i vztah ke krajině a přírodním zdrojům. V regionu je poměrně velké množství malozemědělců, farmářů, kteří se zaměřují na zpracování živočišných i rostlinných produktů, ale i na ekoturismus. Farmaření v malém však naráží na řadu legislativních a finančních překážek (například systém dotací), jež principiálně straní velkým zemědělským producentům. Dalším potenciálem je orientace na včelařství, zpracování ovoce a tradičních odrůd ve formě pálení, moštování, konzervace ovoce a jeho sušení.

Potenciálem je také sběr bylin, anebo údržba krajiny v CHKO i jinde ve formě klučení, likvidace náletových dřevin, spásání luk, kosení. Finance na údržbu krajiny jsou poskytovány vlastníkům/ užívatelům pozemků. Potenciálem v této oblasti by mohla být zejména spolupráce s obcemi (které vlastní rozsáhlé obecní pozemky), které by měly k dispozici vyškolenou četvu (sociální podnik), jež by své služby poskytovala i mimo obecní pozemky. Legislativní překážkou v zaměstnávání pracovníků na údržbu krajiny ze strany CHKO je od minulého roku novela zákona o veřejných zakázkách. CHKO musí nyní každoročně soutěžit nejvhodnějšího kandidáta, což není výhodné z hlediska dlouhodobé spolupráce mezi jednotlivými subjekty.

5.

5 Kyjovsko

Kyjov má 11 500 obyvatel a statut obce s rozšířenou působností, pod kterou spadá 42 obcí. Svou obslužnou funkci plní dobře, **je přirozeným pracovním, vzdělanostním i kulturním centrem oblasti.**

Poskytované služby jsou na dobré úrovni a jejich kapacita je celkem dostačující. **Kyjovsko je vlivem vhodných přírodních podmínek a venkovského charakteru regionu stále důležitou agrární oblastí České republiky. Ještě na začátku 90. let byl podíl zemědělství na celkové zaměstnanosti více než čtvrtinový,** což byla na poměry Česka výrazně nadprůměrná hodnota. Postupem času vliv zemědělství ustupoval, krajina se musela vypořádat s narušením, které způsobilo intenzivní hospodaření za totality, došlo k restrukturalizaci ekonomiky i samotného zemědělského podnikání.

Přes tyto změny je zemědělství (především v menších obcích) stále nepostradatelným ekonomickým sektorem. **Kromě tradiční rostlinné a živočišné výroby se dlouhodobě daří vinařství a ovocnářství.** Tyto oblasti zároveň nabízejí možnosti diverzifikace zemědělských činností. Samotný Kyjov má zaměstnaných v zemědělství jen minimum, výrazně převažuje průmysl a především služby – státní správa, nemocnice, atp.

Přestože je Kyjov významným centrem, do kterého dojíždí mnoho pracujících, má stejně jako okolí problém s nezaměstnaností. Dosahuje hodnot kolem 11 %, tedy nadprůměrné hodnoty rámci České republiky (v rámci námi sledovaných obcí s obdobnými podmínkami však nijak nevybočuje). Řada obyvatel proto vyjíždí za prací do větších měst, mimo jiné i do Brna.

Kyjovsko je jednou z populačně nejstarších oblastí na jižní Moravě, dětská složka je velmi malá, naopak procento poproduktivní populace neustále roste. Město se tak musí zaměřit na posílení sociálních služeb pro seniory a udržení mladých lidí v regionu. Oproti jiným městům, která řeší stejné problémy, má však Kyjov výhodu výrazné regionální identity místních obyvatel. V oblasti jsou

silné vazby k tradicím, kulturním a křesťanským hodnotám, což se odráží v každodenním životě. Lidé jsou více vnímaví vůči okolí, mají potřebu sounáležitosti, zapojují se do folklorních tradic a ke svému rodišti mají silný vztah. Tyto faktory je třeba nadále rozvíjet a podporovat, protože tlumí odliv obyvatel z regionu.

Vyjíždku za prací by mohla ovlivnit intenzivnější spolupráce mezi školami a místními firmami, které často nemohou nalézt vhodné zaměstnance. Zaměření škol by mělo více odrážet aktuální potřeby města a místních zaměstnavatelů.

Kyjovsko je vlivem vhodných přírodních podmínek a venkovskému charakteru regionu stále důležitou agrární oblastí České republiky.

Přestože je jejich nabídka i úroveň dostačující, je zde prostor pro další rozvoj. Sounáležitost a spolupráci místních podporují i celky územní spolupráce, z nichž je nejaktivnější MAS Kyjovské Slovácko. Její vedení je velmi schopné a má velký přehled o místních potentních spolcích, skupinách obyvatel i oblastech, které by stálo za to rozvíjet.

5.1 Strukturální charakteristiky populace

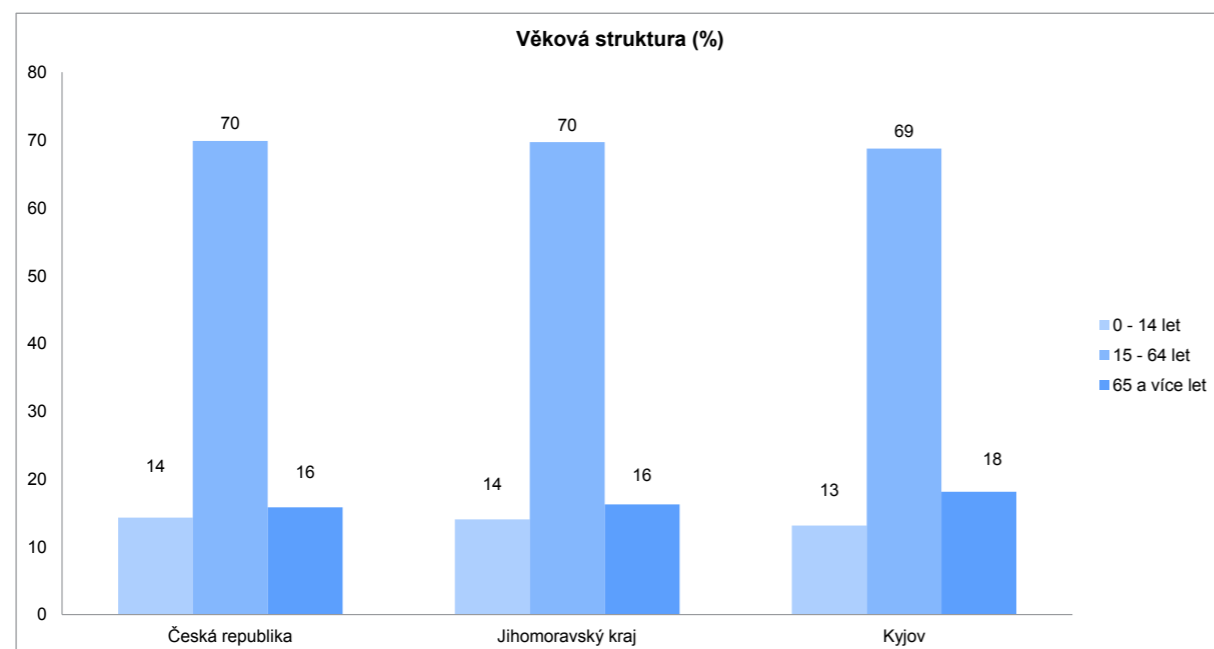
Věková struktura

Věková struktura se dlouho držela na relativně stabilní úrovni a po roce 1991, kdy se přirozený přírůstek dostával do negativních hodnot, byl stav obyvatelstva vyvažován migrací směrem do Kyjova. V současné době se přesouvají z produktivní složky do postproduktivní silné populační ročníky, obyvatelstvo celkově stárne a imigrace ustupuje. **Tím se snižuje ekonomická produktivita obyvatel a na produktivní část populace se zvyšuje tlak v podobě vysokého podílu seniorů. Poroste i tlak na sociální služby, které již nyní mají problém s kapacitou pro seniory.** Vlivem předchozích faktorů dochází k postupnému vylidňování, které se v Kyjově projevuje zatím jen mírně. Nejvíce tyto pro-

blémy pocítují obce do 500 obyvatel, kterých je na Kyjovsku většina. Kyjov má oproti jiným městům výhodu ve zmiňované silné regionální identitě místních obyvatel, takže i když se lidé stěhují za prací i školou, často se vrací. Toto sepjetí s regionem je nutné dále podporovat skrze kulturní akce, tradice a folklor. Město by se mělo zaměřit na mladé lidi a nabídnout jim možnosti levného bydlení, podpory podnikání, dostupných sociálních služeb či dobrého vzdělání pro děti.

Shrnutí:

Trvale stárnoucí populace s velmi slabou dětskou složkou. Přirozený úbytek populace nedokáže imigraci tlumit, ale celková ztráta obyvatel ve srovnání s podobnými lokalitami nevybočuje. Je potřeba se zaměřit na podporu služeb pro seniory a zároveň podpořit faktory, které mohou pomoci udržet mladé lidi v regionu – dostupnost vzdělání a jeho návaznost na místní potřeby, dostupné bydlení a nájmy v komerčních prostorech, podpora začínajících podnikatelů, dostatek míst ve školkách, kvalita vzdělávacích institucí, dostatek kulturního a sportovního využití, posilování regionální identity a sounáležitosti.

Zdroj: ČSÚ – SLBD 2011

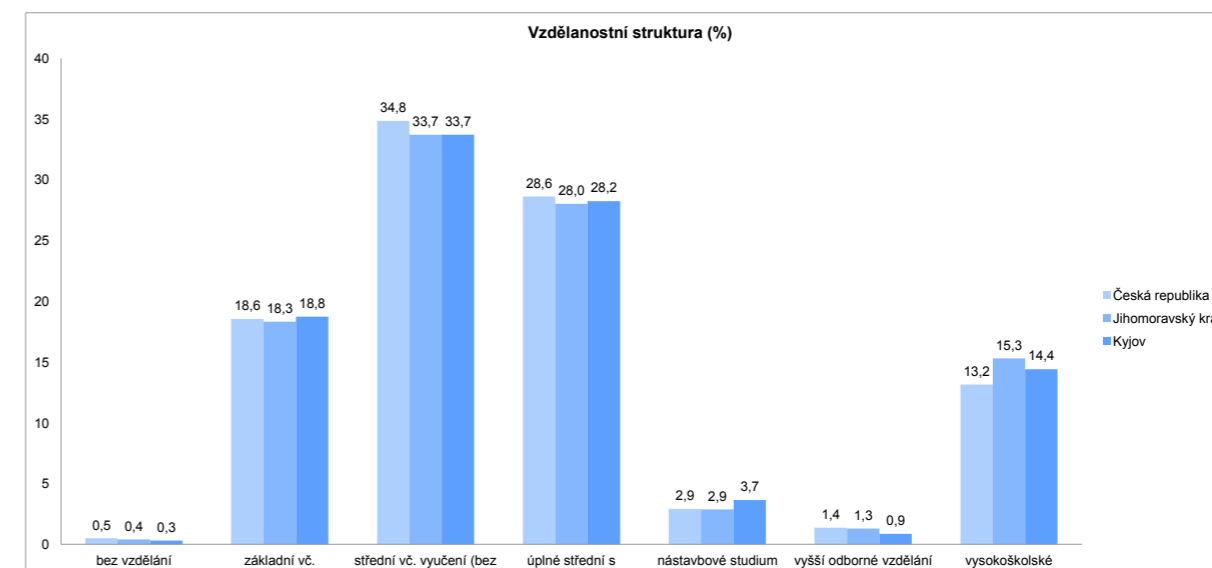
Vzdělanostní struktura

Kyjovsko je tradičním zemědělským regionem, kde nebylo vyšší vzdělání bezpodmínečně nutné. Vzdělanostní struktura proto odpovídala potřebám regionu a zaostávala za průměrem jak kraje, tak Česka. **Postupem času se zvyšoval tlak a nároky na vzdělání zaměstnanců a v současné době už je Kyjov naprosto srovnatelný s krajem i Českem.** Ze zkoumaných měst má jeden z nejvyšších indexů vzdělanosti a nadprůměrný podíl terciárního vzdělání (VOŠ a VŠ). Stále jsou však majoritní skupinou lidé s vyučením, případně středoškolským vzděláním. Školy ve městě nabízejí prostor pro různé typy studentů a vysoké školy jsou dostupné v nedalekém Brně, jejich absolventi ale v Kyjově hůře hledají zaměstnání.

Město by se mělo zaměřit především na nejsilnější skupinu středoškolsky a učňovskými vzdělaných lidí, kteří mají často také problém s uplatněním. Spolupráce škol ve městě a podniků by napomohla k upravení a nastavení studijních programů tak, aby vyhovovaly místním potřebám i lepšímu uplatnění absolventů.

Shrnutí:

Vzdělanostní struktura dlouho zaostávala za krajským i celorepublikovým průměrem, postupem času se srovnala a lze předpokládat, že nadále poroste. Mezi hlavní problémy, které se na vzdělanost vážou, patří horší uplatnění vysokoškolsky vzdělaných lidí a nekorespondující obory místních škol s poptávkou na trhu práce. Město by ve spolupráci se školami a místními zaměstnavateli mělo vytvořit platformu, kde by se vzájemná spolupráce více prohloubila.

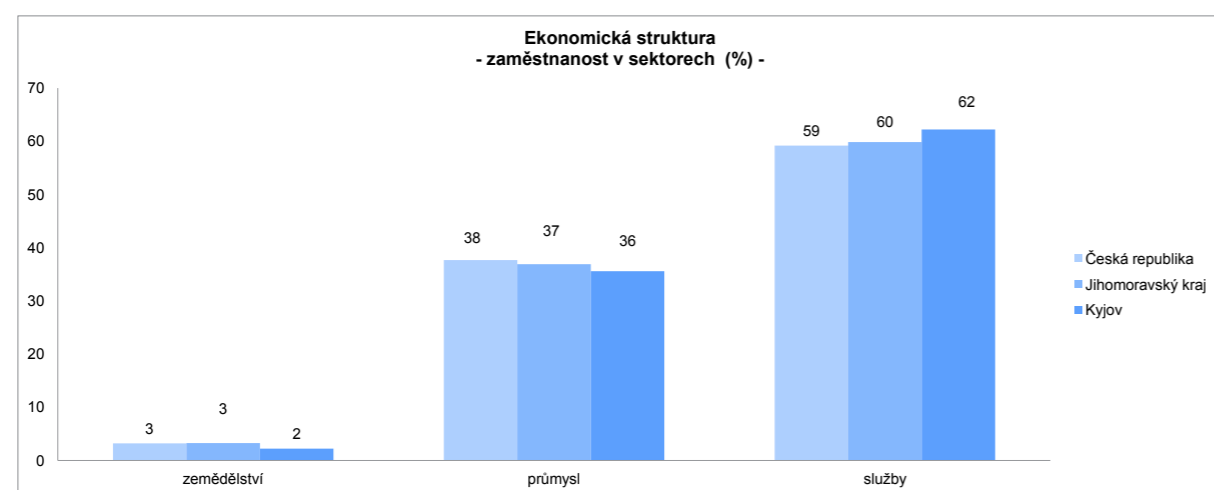
Zdroj: ČSÚ – SLBD 2011

Ekonomická struktura

Přestože z Kyjova i celého ORP stále řada obyvatel vyjíždí za prací do větších měst, Kyjov tvoří dostatečně silné pracovní centrum pro okolní obce. **Ekonomická struktura města je podle dostupných ukazatelů celkem vyrovnaná a zhruba odpovídá celorepublikovému trendu. Převažuje zaměstnanost ve službách, což je v případě Kyjova především státní správa, nemocnice, vzdělávací instituce a doprava.** Průmysl má celkem širokou škálu zaměření, největšími zaměstnavateli jsou šroubárna, sklárna, zpracování plastů, výroba stavebních materiálů a stavebnictví obecně, v okolí jsou pak podniky na zpracování textilií, výrobu nábytku, matrací, kovovýrobu atp.

Kromě těchto odvětví se v oblasti stále drží tradiční řemesla. Podporu udržení řemesel by mohlo přinést zřízení tzv. „Domu řemesel“, kde by se místní řemeslníci sdružovali, nabízeli své výrobky a služby a případně předávali dál své zkušenosti. Zároveň by řemeslníci mohli sdílet společnou účetní, marketingového poradce či obchodního zástupce.

V samotném Kyjově je velmi malý podíl zaměstnaných v zemědělství, ale pro okolní a především malé obce jde o stěžejní sektor.

Zdroj: ČSÚ – SLBD 2011

Kromě tradiční rostlinné i živočišné výroby má v oblasti význam vinařství a ovocnářství. **V okolí Kyjova se otevírají rodinné farmy s novou produkcí – buď v bio kvalitě, nebo netradiční chovy – např. oslí farma. Společně s vinařstvím mohou pomoci oživit cestovní ruch, který v oblasti spíše pokulhá. Potenciál pro jeho rozvoj je především v místních tradicích a produktech, folkloru a přírodě. Poslední dobou se rozvíjí vinařská (cyklo)turistika, což je jeden z mála projevů koncepčního rozvoje cestovního ruchu v oblasti. Spolupráce bohužel často končí jen u tvorby cyklostezek, vinaři jinak postupují individuálně, potenciál rozvoje ale tkví především v navázání spolupráce. Akce, jako jsou třeba otevřené sklepy, jsou příkladem dobré spolupráce mezi vinaři, která posílí výtěžky, přivede turisty do oblasti a zároveň propaguje místní výrobky. K podobné spolupráci však zatím na Kyjovsku dochází zřídka.**

Shrnutí:

Kyjov tvoří silné pracovní centrum pro okolí. Ekonomická struktura Kyjova se od zemědělského okolí výrazně liší, stojí hlavně na službách a průmyslu. Potenciál je především v zatím nedostačtěně rozvinutém cestovním ruchu.

5.2 Kyjov z pohledu místních obyvatel

Respondenti žijící v Kyjově nejčastěji popisují svoje bydliště jako „maloměsto“, leckdy s pejorativním nádechem. Lidem zde chybí volnočasové sportovní vyžití, krytý bazén, cyklostezka vedená mimo hlavní silnice, aktivity pro mládež a jiné než folklorní akce. Další formulovanou potřebou je malá kapacita sociálních služeb (chráněné bydlení, denní stacionář). Někteří z respondentů by uvítali chráněnou dílnu pro osoby zdravotně postižené i jiné znevýhodněné skupiny, zřejmě díky dříve zavedenému, nicméně již neexistujícímu, podniku Kyjovan.

Vztahy jsou popisovány jako složité, často je zmiňována silná sociální kontrola ve smyslu „lidi si vidí do talíře“, přecházející někdy až v popisovanou závistivost. Jako problém je také vnímáno „získávání práce po známosti“, provázanost příbuzenských vazeb, ale i odchod mladých lidí do Brna. Velký počet Kyjovanů se však pozitivně identifikuje se svým městem, a to i díky folklorním tradicím, byť se část obyvatel vůči folkloru vymezuje. Tmelícím prvkem zdejších obyvatel jsou pak společenské akce spojené s popíjením vína. Nicméně ve městě se nachází i početná pivní komunita, převážně mužská, scházející se okolo hospodských zařízení Budvarka či Jančovka. **Je třeba také zmínit velký počet katolických věřících, kteří jistě tvoří svébytný celek co do sociálních vazeb ve městě.**

Ve městě je poměrně rozsáhlá síť sociálních služeb i zajímavých neziskových organizací (KROK – terapeutická komunita pro drogově závislé, Fénix – psychosociální centrum pro lidi s duševním onemocněním), sídlí zde také velmi akční MAS Kyjovské Slovácko v pohybu. Z drobných, víceméně svépomocných aktivit lze vyzdvihnout neformální skupinu sdružující se každý měsíc na vernisáži v soukromé galerii DOMA, založení lesního mateřského klubu „Radováněk“, vznik ČSOP Kyjov, aktivity Jazz klubu, či existenci občanského sdružení Art mlýn usilujícího o obnovu kulturního dědictví. Zřejmě nejznámějším kyjovským rodákem se stal fotograf Miroslav Tichý (viz níže).

Za nejzásadnější místo, středobod města, lze považovat náměstí, které je živé a funkční. Téměř každý den se zde konají trhy, na kterých místní prodávají své výtěžky kolemjdoucím.

5.3 Občanská vybavenost

Mateřské školství

Mateřské školy neslouží jen dětem z Kyjova, ale i z okolních obcí. V případě speciálních škol je spádová oblast ještě větší. **Kapacita školek je naplněna a potřebovala by mírně posílit. Vzhledem k tomu, že porodnost je na nízké úrovni, nová školka by se nejspíš nenaplnila a vhodnější by bylo příležitostné hlídání, případně dětská skupina nebo příprava na ZŠ, která by školkám ulevila.** Příkladem takového zařízení může být již zřízená lesní školka Radovánky na Boršovských lukách. Kromě klasických školek jsou ve městě i praktické – jedna je pro děti s mentálním či tělesným postižením, druhá pro sluchově postižené děti. V obou by se mohli uplatnit asistenti ve třídách, pouze jako pomocná síla bez nutného pedagogického vzdělání.

Stejně jako jinde i zde je problém s péčí o děti do 3 let. Vlivem zrušení statutu jeslí jako zdravotnického zařízení jich celostátně ubylo. Města je nemohou provozovat, a tak předškolková výchova úplně vymizela. **Kromě individuálního hlídání by se ve spolupráci se střední zdravotnickou školou mohla otevřít obdoba jeslí, protože absolventky by měly mít potřebné vzdělání pro práci s dětmi do 3 let.**

Gymnázium a střední zdravotnická a sociální škola

Střední školy s dlouholetou tradicí byly spojeny v jednu v roce 2012, jejich spolupráce je ale spíše formální. Gymnázium s kapacitou až 1200 studentů má čtyřleté i osmileté studium zakončené maturitou, slouží především jako příprava pro pokračování na vysokou školu. Škola kromě poskytování středního vzdělání vede kurzy pro veřejnost, z nichž některé jsou i rekvalifikační. Nově se otevřela ve spoluprá-

ci s Mendelovou univerzitou Univerzita třetího věku. Má čtyři semestry a semináře jsou zaměřeny na různé sféry života společnosti. **Semináře by se mohly obohatit o témata s aktuální problematikou v regionu, případně se posluchači mohou zapojit do komunitního či strategického plánování města.** Zdravotnická a sociální škola otevírá tři obory po 30 studentech v oblastech zdravotní asistence, zdravotnického lycea a sociální činnosti, obory jsou zakončeny maturitou.

Studenti a absolventi těchto oborů by ve městě a okolí neměli mít problém s uplatněním. Sociální služby jsou v oblasti rozsáhlé, v Kyjově jsou nemocnice a další zdravotnická zařízení, pro absolventy zdravotnických oborů by byla příležitost v již výše zmíněných jeslích. **Otázkou je, nakolik se potřeby města a místní ekonomiky propisují do studijních plánů a profilu absolventa. Odborná praxe studentů je pouze 3týdenní za celé čtyři roky a často je provozována ve školních zařízeních. Studentům by přitom kontakt s realitou prospěl a zájem by jistě byl i ze strany místních poskytovatelů sociálních služeb. Škola by mohla motivovat studenty i k dobrovolnické činnosti během studia.**

SOŠ a SOU

Střední vzdělání s odborným zaměřením reprezentují dvě školy. Působí jako samostatné jednotky, jen pro účel tohoto textu byly zahrnuty pod jeden bod. SOŠ a SOU automobilní má celkem 272 žáků a tři studijní obory. Dvouleté obory jsou zaměřené na mechanika, opraváře motorových vozidel a karosáře. Jediným čtyřletým oborem je autotronik. Obory zaměřené na motorová vozidla patří obecně mezi nejžádanější, v oblasti je navíc doprava podstatným zaměstnavatelem. Spolupráce s firmami se zdá být podle školních plánů celkem zavedená.

Druhá škola je SOŠ a SOU s kapacitou 541 studentů a nejednotným zaměřením. Škola nabízí celou škálu učebních oborů od gastronomických přes řemeslné až po pečovatelské. Kromě standardního vzdělání nabízí vzdělání i pro žáky se speciálními potřebami. Jedná se o jednu z mála možností, kde se mohou tyto děti po základní škole uplatnit. **Konkurenceschopnosti absolventů i školy by pomohlo větší propojení s místními potřebami**

a navázání na tradiční řemesla, ať už formou odborných seminářů nebo praxí u místních řemeslníků.

Sociální služby

V ORP Kyjov působí kolem 40 poskytovatelů sociálních služeb. Z poloviny je tvoří neziskové organizace, čtvrtinu příspěvkové organizace města a čtvrtinu církevní charita. Nabízejí služby pro seniory, tělesně i mentálně postižené, drogově závislé, rodiče v nouzi atp. **Všichni poskytovatele trápí problémy s financemi a pracovní silou. Pomohl by proto fundraiser, který by měl přehled o dotačních možnostech a poskytovatelé by ho mezi sebou mohli sdílet. Dále by se mohlo otevřít centrum pro dobrovolníky, které by je sdružovalo a případně i mohlo motivovat k založení sociálního podniku nebo chráněné dílny a poskytovalo potřebné informace a zázemí k jejich založení.**

V Kyjově se koncentruje populace mentálně postižených, která potřebuje sociální péči. Pro mentálně postižené je v Kyjově zřízena příspěvková organizace Domov Horizont – pobytové zařízení s návaznými službami. O děti je postaráno ve speciálních školách, ale absolventi, dospělí a starší osoby postrádají své uplatnění a chybí pro ně i péče. **Chybí zde totiž služba typu denní stacionář, ale i chráněné pracoviště (sociální podnik), jež by navazovalo na dříve fungující podnik „Kyjovan“. Ve městě i okolí je poptávka po takovém typu zařízení. Město má bohaté tradice i folklór a vymyslet regionální produkt, který jsou schopni uživatelé sociálních služeb vyrobit, by nemuselo být složité.**

Přestože je nabídka sociálních služeb široká, komunitní plánování upozornilo na problémy, které bude potřeba v budoucnu řešit. Již nyní je nedostatek pobytových míst pro seniory, ať už se speciálním režimem, či stálou péčí a jejich počet bude vlivem stárnutí populace neustále narůstat. **Problém je i s dostupností terénní služby, která má omezenou pracovní dobu a mimo ni chybí.** Mohli by být zřízeni pohotovostní pracovníci (například pod obcemi na VPP), kteří by fungovali na základě domluvy nebo akutní potřeby i mimo pracovní dobu

a o víkendech. **Opakovaně zůstává neuspokojena poptávka po službě tlumočení do znakové řeči.** V Kyjově je speciální škola i služby pro sluchově postižené, ale chybí asistenti pro překlad do znakové řeči.

Dopravní dostupnost

Dopravní dostupnost města i území ORP je až na výjimky efektivně pokrytá. Hromadnou dopravu zajišťuje integrovaný systém Jihomoravského kraje (IDS JmK), který velmi dobře funguje. Územím probíhá silnice 1. třídy z Brna na Slovensko, která na jednu stranu napomáhá dostupnosti do Brna (cca 40 min), ale zároveň zatěžuje okolí tranzitní dopravou. Nejbližší nájezd na dálnici je 35 km. Význam z hlediska širších vztahů má i doprava železniční, městem prochází trať Brno – Kyjov – Uherské Hradiště, která slouží především k dojíždění do zaměstnání mimo Kyjov. Přestože má Kyjov poměrně vysokou nezaměstnanost, má stále výrazně pozitivní saldo dojížděky nad vyjížděkou do škol a zaměstnání.

Nejen z hlediska dopravy je tedy podstatné spojení zachovat, případně posílit dopravu do okolních obcí. Problém je mimo jiné i s bezbariérovostí spojů, lidé s tělesným postižením tak mají s dopravou do Kyjova větší problémy. Řešením může být se zřízením sociálního taxi, které by mělo k dispozici bezbariérový vůz.

Shrnutí: Sociální služby jsou dostupné pro řadu cílových skupin. Kyjov jako ORP je velmi dobře vybaven i pro spádové obce, kde je nabídka služeb slabá. Nedávno bylo zpracované komunitní plánování, na jehož výstupy lze navázat, do budoucna bude třeba posílit služby pro seniory.

5.4 Celky územní spolupráce a lokální aktéři

Mikroregion Babi Lom

Mikroregion byl založen v roce 2002 a zahrnuje 11 obcí v okolí Kyjova. Účelem spolupráce je ochrana a prosazování společných zájmů členských obcí, posílení stability regionu, rozvoj ekologických hodnot a kulturních tradic. Mikroregion skutečně propaguje a pomáhá organizovat kulturní a společenské akce na svém území, jinak je jeho činnost celkem stagnující. Mikroregiony mají omezené rozpočty, a tak se jejich činnost zaměřuje na projekty drobného rozsahu. V jejich možnostech je ale čerpání evropských dotací, které mají sloužit koncepčnímu rozvoji území. V případě Mikroregionu Babi Lom se toto bohužel příliš neděje. Napomohl by iniciativní manažer mikroregionu, který by měl přehled o dotačních příležitostech a znalosti lokálního rozvoje.

Dobrovolné svazky obcí (DSO)

Dobrovolný svazek obcí je jednou ze základních forem spolupráce obcí. Jejich činnost je obvykle zaměřena na řešení konkrétního společného problému: plynofikace, provoz lomů, pískoven, školství, údržba obcí, provoz skládky atp. Účelem tak není komplexní rozvoj, ale řešení konkrétního záměru, který je pro obce společný, a samostatně by ho obce neměly možnost realizovat. V případě Kyjova jde o zapojení do DSO Severovýchod, jehož činnost je téměř výhradně zaměřena na odpadové hospodářství a DSO Mutěnka, které slouží k rozvoji cestovního ruchu (společná cyklostezka). DSO zmiňujeme hlavně kvůli přehledu zapojení Kyjova do všech forem územní spolupráce.

MAS Kyjovské Slovácko

MAS Kyjovské Slovácko byla založena před 10 lety, působí na území 6 mikroregionů a více jak 40 obcí. Plní funkci prostředníka komunikace mezi veřejnou, privátní a neziskovou sférou. Kromě obcí jsou součástí MAS i místní podnikatelé, spolky a neziskové organizace. MAS je velmi aktivní v čerpání dotací a jejich přerozdělení je profesionálně vedené. Lidé stojící v čele MAS

mají dlouhodobé zkušenosti v oblasti lokálního rozvoje, vědí, co jejich region potřebuje a co může nabídnout. V současné době se otevírají další možnosti čerpání dotací, pro které se zpracovává Strategie regionu 2014+. MAS funguje jako mediátor při její tvorbě.

Z rozhovoru s představiteli vyplynulo vzájemné pochopení činnosti a ochota ke spolupráci. Vedení MAS dále upozornilo na nutnost kvalitních manažerů v mikroregionech, aby nemuseli suplovat jejich roli. Idea vzešla z potřeby udržet vzdělané a mladé lidi v regionu, kteří by zároveň mohli lépe rozumět leckdy složitému systému čerpání evropských dotací. Nápad vzniká také z potřeby rozvoje venkova, který je v současnosti, dle Anny Čarkové, limitován nedostatkem času ze strany starostů (leckdy neuvolněných ze zaměstnání) a také malou zkušeností v získávání evropských peněz.

Euroregion Pomoraví

Euroregion byl založen v roce 1999 a tvoří ho na straně Slovenska region Záhorie, na straně Rakouska region Weinviertel a na straně České republiky region Jižní Morava. Euroregiony mají sloužit k řešení přeshraničních problémů, případně využití potenciálu, který nabízí přeshraniční rozměr. Euroregiony mají možnost získat nemalé finanční prostředky na rozvoj území, které není zatíženo administrativním členěním. Právě dotace jsou jedna z nejčastějších motivací pro jeho zalo-

žení a k samotnému naplňování cílů dochází okrajově. Jedním z těchto případů je i Euroregion Pomoraví, jehož činnost se v obcích projevuje jen minimálně. Slovensko je velmi pasivním partnerem a účast a zájem českých obcí je také slabá. Nejvíce výhod pak využívá Rakousko, jehož projekty ale opět plní úlohu přeshraniční spolupráce jen minimálně. Kyjov je jedním z mála měst, která jsou v rámci regionu jižní Morava do Euroregionu zapojena. Vypadá to ovšem, že problém Euroregionu je spíše strukturální a samotné město s jeho nápravou nic neudělá. Má ale možnost čerpat dotace např. z fondu malých projektů – pokud by k sobě našlo zahraničního partnera, může navázat novou spolupráci.

5.5 Historická stopa v lokalitě

V první písemné zmínce z roku 1126 se Kyjov připomíná jako trhovářská ves, která byla darována klášteru Hradisko u Olomouce, jeho historie však sahá mnohem dále do minulosti. O významu zdejšího prehistorického osídlení svědčí přítomnost eponymní lokality Věteřov, jež dala jméno jedné z kultur starší doby bronzové (cca 1600 BC), stejně jako nedávno objevené rozsáhlé pohřebiště datované na sklonek doby stěhování národů, připisované germánským Langobardům. V současné době stále probíhá výzkum, jehož výsledky mohou přehodnotit dosavadní poznatky o stěhování národů.

Zdroj: Ústřední archiv zeměměřičství a katastru – Český úřad zeměměřičský a katastrální

Co obě témata spojuje je současné opomíjení významu těchto nálezů a chybějící prezentace, která by mohla přitáhnout pozornost k městu i regionu. Tyto dva případy lze doplnit o bezpočet menších nálezů, které dohromady vytvářejí ucelený obraz o lidské historii od jejich samotných počátků do dnešní doby. Kyjovské muzeum by se mělo stát centrem, které návštěvníkovi tento obraz nabídne, a proto je překvapující, že archeologická péče je realizována prostřednictvím muzea v poměrně vzdáleném Hodoníně. Město by mělo usilovat o zřízení lokálního odborného pracoviště.

Samotné město Kyjov se v roce 1548 vykoupilo z poddanství a bylo povýšeno na královské město. Během 17. století bylo několikrát zničeno nájezdy, požáry a také postiženo morem. Dnešní kyjovská aglomerace vznikla splnutím tří sídelních jednotek – Kyjova, Netčic a Boršova. Zatímco Kyjov je prvně připomínán již v první polovině 12. století, v případě dvou zmíněných vsí jde o typické produkty vrcholně středověké kolonizace, čemuž především v případě Boršova odpovídá také půdorysné uspořádání s pravidelně rozměřenými parcelami pro vesnické usedlosti, rozmístěnými podél osové komunikace. **Jádro kyjovského osídlení je třeba hledat v okolí bývalého kostela sv. Martina na vrcholku nad zámekem.** Zde lze nejen předpokládat umístění této románské sakrální stavby, která později zcela podlehla požáru a přestavbám na dnešní kapli, ale také umístění staršího pohřebiště z 9. století, které naznačuje delší sídelní kontinuitu. Až v průběhu 13. století došlo k novému vysazení městečka na nynějším místě s centrálním náměstím, jehož podoba byla dotvořena po renesančních přestavbách a z původní středověké zástavby se tak kromě půdorysného řešení nic nedochovalo. Jak již bylo zmíněno, Kyjov byl na město povýšen v průběhu 16. století, nicméně ve městě nikdy nevzniklo skutečné kamenné opevnění, ač právo opevňovací získalo již krátce po svém vysazení. Zánik původního kostela sv. Martina rovněž pravděpodobně souvisí s výstavbou kapucinského kláštera s novým kostelem na počátku 18. století. Stará židovská komunita podlehla válečným událostem v 19. století a zničení židovských památek (synagoga, dva hřbitovy) spadá do období 2. světové války. Spíše rezidenční charakter má tvrz (zámeček) vybudovaná Janem

Kunou z Kunštátu ve druhé čtvrtině 16. století. Protože byl Kyjov původně v majetku kláštera Hradisko a správce městečka sídlil na starší, dnes zaniklé tvrzi rozkládající se jižněji, pro vybudování nového panského sídla vyvstaly důvody až v období renesance v souvislosti se změnou majetkového uspořádání. Avšak záhy se Kyjov stal královským městem a zámeček se stal městským majetkem. Dnes tak slouží jako městské muzeum.

Dnešní město leží na samém okraji oblasti tzv. Dolnomoravských úvalů, sloužících jako vstupní brána na Moravu a dále do Čech, a proto také trvale osídlených od paleolitu po současnost. Nadmořská výška se zde pohybuje mezi 200 a 300 m a místy dosahuje až 400 m, což je limitní hranice pro pravěké osídlení. Přesto lze oblast zcela oprávněně považovat za právoplatnou součást této staré sídelní zóny. Přirozený komunikační prostor vytváří údolí říčky Kyjovky, přičemž za Kyjovem se již otevřená krajina uzavírá pásem Ždánického lesa a Chřibů. Zdejší terén tak svou rozmanitostí a úrodností vyhovoval širokému spektru komunit. **Trvalé osídlení v Kyjově a okolí dokládají velmi četné archeologické nálezy, ve kterých jsou zastoupeny téměř všechny významné pravěké kultury.**

Vzhledem k tomu, že krajina v okolí Kyjova je téměř zcela odlesněna, nelze předpokládat přítomnost památek zachovalých v terénním reliéfu, s výjimkou některých oblastí (např. rozsáhlá zahrádkářská kolonie na východním okraji města), kde jsou dochovány **stopy středověké a novověké zemědělské výroby ve formě mezních pásů lánových plužin propojených úvozy starých cest. Jedná se o poslední stopy krajiny, která byla jinde zlikvidována kolektivizací půdy, sjednocením parcel a definitivním rozoráním.** S intenzivní zemědělskou výrobou souvisí možnosti jiných druhů povrchového průzkumu v otevřené krajině, jako např. povrchové sběry či letecká archeologie, které umožňují mapování rozsahu zaniklého osídlení bez zásahu do samotného terénu. **V kontextu takto hustě osídlené krajiny je využití těchto metod žádoucí nejen z hlediska archeologického bádání, ale také jako prostředek pro získání podkladů pro územní plánování rozvoje města, které bude šetrné ke kulturnímu dědictví a zároveň bude**

šetřit prostředky vynaložené na záchranné výzkumy spojené s výstavbou ve dřívě trvale osídlených lokalitách.

Z hospodaření lze kromě dlouhodobě prosperujícího vinařství jmenovat od 19. století těžbu uhlí (důl Hugo východně od silnice na Kostelec), cukrovarnictví a sklárství.

Pokud se podíváme do širšího okolí, za nejzajímavější je třeba považovat oblast Sobůlek a Věteřova. Ve členitém a poměrně lesnatém terénu se nachází několik památek jak pravěkého (hradiště, mohylníky), tak středověkého stáří (dvojičky tvrzí). V lesích se bezpochyby skrývá celá řada dalších památek, jejichž zpřístupnění dosud chybí. Ani ty nejvýznamnější nejsou označeny a například na hradišti Vala nad Sobůlkami dochází k poměrně necitlivým zásahům lesních dělníků, které vedou k rychlé erozi kulturních vrstev.

5.6 Charakter krajiny

Město Kyjov se nachází na severním okraji panonské⁵ oblasti jižní Moravy. Za městem se krajina zvedá k hřebenu Ždánických vrchů a Chřibů. Krajina na severním okraji města je proto kopcovitá a dost odlišná od plochého, nivního jižního cípu. Všudypřítomný mocný sprašový pokryv krajiny vznikl během chladných období (glaciálů) v průběhu čtvrtohor eolickou erozí a deponováním takto vzniklých sedimentů (spraší) v závětrných polohách krajiny. Tento vývoj krajiny oblým, mírným a nevýrazným reliéfem je typický prakticky pro celou krajinu jižní Moravy. Výjimky představují hřebeny vrchovin (Chřiby) nebo vápencových bradel (Pálava).

Spraš je také zdrojem velmi vysoké výnosnosti zdejší zemědělské produkce, protože je často velmi bohatá na živiny, především vápník. Navíc v jemně mozaikovitě, intenzivně obdělávané krajině

⁵ *Panonská pánev je rozlehlá pánev-niva ve Střední Evropě mezi Alpami, Karpaty a Dinaridy. Z hlediska geomorfologické hierarchie jde o subsystém Alpsko-himálajského systému. Název dostala po bývalé římské provincii Pannonia.*

příliš nedochází k výrazným škodlivým rostlinným invazím. Velkou část krajiny zabírají vinice nebo drobné, pečlivě obdělávané zahrádky. Mezi nimi se vyskytují perfektně vyvinutá teplomilná rostlinná společenstva, která sice některé invazní druhy obsahují (kustovnice cizí, trnovník akát, atd.), nicméně jde o omezené a nemasové výskyty. Mimo zástavbu město obklopují pole nebo malé plošky nevýrazných brownfields – nejčlenitější opuštěné plochy se nacházejí uprostřed východního okraje města. Tam se také nachází nejzajímavější kyjovský brownfield – cenná, vysoká navážka částečně osázená dřevinami. Západní okraj města zabírá průmyslová zóna se zbytky staré zemědělské krajiny. Kuriozitou je zde solární elektrárna, chráněná proti průniku okolní krajiny mocnými dávkami herbicidů. Na tuto zónu navazuje extrémně ruderní nivní krajina v okolí říčky Kyjovky s poměrně rozsáhlými opuštěnými plochami s neprostupně zarostlým územím, kde dominují kopřiva a celík kanadský. Severovýchodní hrana města směrem na Kostelec pak obsahuje typickou panonskou krajinu s hlubokými úvozy ve sprašových návěších, porostlými stepní vegetací, vinicemi a úzkými sady/políčky. Neherbicidovaná pole jsou zde velmi bohatá na plevelovou flóru.

Pro celou oblast, ale Kyjov obzvláště, je typická značná etno-botanická druhová bohatost. Projevuje se tím, že například pouliční zahrádky jako zjevně tradiční forma „městského zahradničení“ se zde neomezují jen na okrasné záhonky nebo (pro oblast jižní Moravy extrémně typické) ibiškové živé ploty, ale na ulicích je zde běžně pěstována i zelenina. Tyto zahrádky tvoří společně se společenstvy sešlapávaných trávníků jádro potřebné různorodosti městské vegetace.

Jak je již zmíněno výše – město a jeho okolí je na živiny extrémně bohatý krajinný úsek s typickou mozaikou jihomoravské zemědělské krajiny s poměrně malým podílem neurčených, „šedých“ zón v krajině. Potenciál ke změnám se zde spíše dá nalézt v drobných změnách „nastavení“ některých úseků krajiny, popřípadě v usnadnění veřejného přístupu na velkou část okraje města, který by měl zároveň za následek i vítaný pokles intenzity zemědělského nebo průmyslového využití.

Zásadní problém Kyjova pramení z jeho suchého, panonského charakteru a předpokládaného silného snižování srážek a zvyšování teplot. Navíc prakticky veškeré toky jsou zde napřímené nebo kanalizované, krajina je meliorovaná a případné extrémní sucho by zde mohlo mít devastující dopad. **Vhodné by proto bylo ve střednědobém měřítku uvažovat o alespoň částečné rekultivaci lužní krajiny, především na jižním okraji Kyjova.**

Jistým potenciálem k rozvoji může být (možná lehce paradoxně) vinný sklípek.

5.7 Urbanistický charakter lokality

Město Kyjov je tradiční trhové město s příhodnou geografickou polohou a okolní krajinou vhodnou pro zemědělství (pěstování vína). Tento fakt zůstává obtisknutý do jeho urbánní struktury (nebylo zde například v minulosti žádné historické opevnění, jak již bylo zmíněno). Půdorys náměstí má díky tomu charakteristický formát tržiště. V oblasti je stále živý folklór a Kyjov by mohl být považován za jedno z hlavních měst vinařské tradice. Městu však schází důraz na tyto zásadní prvky ve vytvoření své identity. **Bylo by vhodné, vzhledem k suchému a teplému charakteru města, klást důraz na vysazování stromů a obnovování tradičních krajinných prvků (remízky, aleje, úvozové cesty).**

5.8 Mezioborová debata: Potenciály k rozvoji města

5.8.1 Vinná turistika Kyjov

Jistým potenciálem k rozvoji může být (možná lehce paradoxně) **vinný sklípek. Ač je Kyjov jednou ze střediskových obcí produkce vína na jižní Moravě, pro nezasvěceného cizince je složité zažít autentické posezení se skleničkou, aniž by akci musel plánovat týdně dopředu.** V tomto případě se totiž zajímavě kombinují představy turistů o fungování vinného byznysu na jižní Moravě či přímo v Kyjově s realitou. Turisté si představují, že když přijedou do Kyjova, budou zde veškeré sklepy otevřené „jako obchod“ a budou moci kdekoliv „posedět“. Zároveň mají téměř až romantickou představu o vzhledu sklípku jako malovaného prostoru s vinařem v kroji, který hosty obchází s košťárem v ruce. Tato představa však nebývá naplněna, protože jsou zde, jako jinde, otevřeny především běžné vinotéky. Problém je v tom, že většina vinných sklípků je umístěna až v okolí Kyjova a pro větší skupinu může být otevřena až po osobní domluvě s vinařem. **Výsledkem místní aktivity by tedy mohlo být otevření „autentického“ sklípku v Kyjově, který by splňoval představy turistů a byl lehce dostupný.**

V souvislosti s vinným turismem by mohla být jistým řešením nová mobilní aplikace „vinný sklípek Kyjov“, kde by si turista našel, ve kterém sklípku je zrovna vinař přítomen. Díky tomu by si sklípek mohl aktuálně zarezervovat přes aplikaci. K aplikaci je však nutný souhlas a součinnost vinařů. Dalším rozvojovým odvětvím by mohla být také vinařská agroturistika – dob-

rovolná práce turistů (s dostupným jídlem, vínem, ubytováním) na vinohradě, zejména při vinobraní, „cizinci“ by jistě ocenili účast na procesu výroby vína až po jeho košťování.

5.8.2 Muzeum Kyjov // Expozice Langobardů – Ukázka folkloru „nastálo“

Expozice Langobardů

Archeologické nálezy z roku 2010 dokládají na území Kyjova jedno z nejvýznamnějších center germánského kmene Langobardů ve střední Evropě v 6. století. Při výstavbě nákupního centra na okraji Kyjova došlo k objevu langobardských hrobů. Cenné archeologické vykopávky jsou prozatím předmětem zkoumání, do budoucna je však žádoucí nálezy získat zpět. **Atraktivita města by se mohla zvýšit zpopularizováním tak významného naleziště a vytvořením odpovídající expozice v Kyjovském vlastivědném muzeu. Inspiraci může čerpat v obdobných expozicích (např. město Tábor).**

Ukázka folkloru „nastálo“

Turisté do Kyjova často zavítají za účelem poznání regionálních tradic a věhlasného (národního) kyjovského kroje. Nicméně přijíždějí také i v jiný čas než v době konání folklorních akcí. **Řešením, jež by uspokojilo takovou poptávku, by mohlo být rozšíření muzea Slováckých tradic, či expozice Slováckého/Kyjovského kroje, a to nejlépe interaktivní a modernější formou** než jakou vlastivědné muzeum disponuje v současnosti. Dle dostupných informací má kyjovské muzeum rozsáhlý depozitář krojů, který by se dal pro tyto účely vhodně využít. **Další možnosti pro přijíždějící turisty by mohla být turistická trasa po místních řemeslnících.**

Jedno z nejvýznamnějších center germánského kmene Langobardů ve střední Evropě v 6. století

5.8.3 Hrozící sucho a možnosti zlepšení situace

Dle zjištění specialistů na přírodní vědy spočívá zásadní problém Kyjova v jeho suchém, panonském charakteru. Při přepokládaném silném snižování srážek a zvyšování teplot bude sucho zesilovat. Retenci krajiny výrazně zhoršuje i meliorace toků a katastrofální sucho, jehož výskyt je velmi pravděpodobný, a by tak mohlo mít na krajinu skutečně drastický dopad.

Z hlediska poměrně intenzivního propojení obyvatelstva (především pak venkovského charakteru) s půdou (obdělávání poliček, vinařství), lze předpokládat citlivost vůči klimatickým změnám. Vzhledem k reálnosti hrozby sucha na tomto území by bylo vhodné uvažovat o celistvé koncepci a podpoře návrhů zadržujících vodu v krajině. Následující programovací období 2014–2020 podporuje právě obnovu vodních toků, tvorbu protipovodňových a protierozních opatření i zadržení vody v krajině⁶. Zlepšování podmínek pro retenci vody v krajině je ustanoveno také v zákoně o ochraně zemědělského půdního fondu⁷ a v zákoně o vodách⁸. Potenciál vidíme v nákladnější investici, do které by mohli být zapojeni dlouhodobě nezaměstnaní/znevýhodnění obyvatelé na trhu práce formou úpravy veřejné zakázky na „společensky odpovědnou veřejnou zakázku“, s podmínkou účasti 10 % zaměstnanců z této skupiny.

6 Vhodná opatření na tocích a nivách: Úpravy toků a niv, Retenční prostory pro přirozený rozliv. **Opatření v ploše povodí:** Průlehy a meze, Stabilizace soustředěného odtoku, Zatravnění, Pěstování vhodných plodin, Opatření v lesích

7 § 3 odst. 1 zák. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu:

Hospodařit na zemědělském půdním fondu musí vlastníci nebo nájemci pozemků tak, aby neznečišťovali půdu a tím potravní řetězec a zdroje pitné vody škodlivými látkami ohrožujícími zdraví nebo život lidí a existenci živých organismů, nepoškozovali okolní pozemky a příznivé fyzikální, biologické a chemické vlastnosti půdy a chránili obdělávané pozemky podle schválených projektů pozemkových úprav.

8 § 27 zák. 254/2001 Sb., o vodách Vlastníci pozemků jsou povinni, nestanoví-li zvláštní právní předpis jinak, zajistit péči o ně tak, aby nedocházelo ke zhoršování vodních poměrů. Zejména jsou povinni za těchto podmínek zajistit, aby nedocházelo ke zhoršování odtokových poměrů, odnosu půdy erozní činností vody a dbát o zlepšování retenční schopnosti krajiny.

5.8.4 Galerie Tichý

Fotograf Miroslav Tichý je zřejmě nejznámější Kyjovský rodák. Jeho dílo bylo objeveno Švýcarem Buxbaumem okolo roku 2002. Ten trávil v Kyjově v dětství prázdniny a Miroslav Tichý měl nějakou dobu ateliér v domě jeho příbuzných. Protože se pohyboval v uměleckém světě, věděl, že Tichého fotografie mají uměleckou hodnotu. Nicméně schizofrenik Tichý nijak netoužil po zveřejňování svých „voyeurských“ snímků. Z tohoto důvodu zřejmě odkázal veškeré své dílo i dům sousedce, která o něj pečovala ke konci jeho života.⁹

Nabízel by se potenciál pro vytvoření galerie Tichý, kterou by uvítali jak Tichého dřívější kyjovští přátelé (skupinka příznivců výtvarného umění okolo galerie DOMA), tak infocentrum, jež by rádo nalákalo turisty na nějakou výraznější kyjovskou atrakci. V současnosti je možné pouze navštívit Tichého dům (Salon Tichý), kde jsou některé z jeho (především raných) děl.

Východiskem pro řešení „galerie Tichý“ by měl být především zájem města či ministerstva kultury o zhotovení odpovídající expozice fotografů, anebo angažovanost ve věci doktora Buxbauma, který má také vlastnické právo na část Tichého fotografií a je poměrně známý svou aktivní kurátorskou činností.

9 Celý příběh je poměrně vydařeně ztvárněn v divadelní hře Tichý Tarzan, jež se již několikátou sezónou hraje v divadle Husa na Provázku. Námět a obsazení hry je iniciativou kyjovského divadelního souboru V Karanténě.

5.8.5 Prodejna regionálních produktů/KPZ

V Kyjově byla zdůrazňována potřeba prodejny regionálních produktů (místního statku), kde by lidé dostali čerstvé a místní produkty. Ve městě jsou běžné obchody (Hruška, Kaufland), a ač se jedná o zemědělskou oblast, vyjma tržiště na náměstí (po, st, pá, vždy dopoledne) zde chybí nabídka regionálních produktů. **Poptávku lze uspokojit formou bio bedýnek KPZ (komunitně podporované zemědělství), menším obchůdkem, či rozšířením stávajících obchodů se zdravou výživou o místní produkty.** Jistě by bylo také žádoucí rozšířit nabídku o místní vína (reprezentativní místo pro prezentaci místních vinařů). Je zde také velký potenciál rozšířit možnosti a podnikání v oblasti zpracování ovoce. Bylo by možné využít přebytky ze zahrádek - meruňky, různé další ovoce, či jablka (křížaly, náplně do koláčů, jablečné lázně - zkvašení). Potenciálem je také konzervace ovoce, destilace ovoce a výroba marmelád.

Regionální produkty
Malé obchody
Podpora místních zemědělců

6.

Strážnicko

6 Strážnicko

Strážnice je kulturně bohaté město s 5600 obyvateli v periferní oblasti u hranic se Slovenskem. Spadá pod bývalý okres Hodonín, pod správu obce s rozšířenou působností Veselí nad Moravou a sama má statut obce s pověřeným obecním úřadem. V jejím bezprostředním okolí je řada chráněných krajinných celků, které dodávají atraktivitě místního prostředí, ale zároveň omezují některé rozvojové možnosti.

Pro místní společnost je charakteristická silná regionální identita, udržování folkloru, velké zastoupení rodáků a nadprůměrná religiozita. To vše má vliv na celkově tradičnější pojetí života, které se projevuje i v demografických ukazatelích. Je zde nadprůměrný podíl úplných rodin s více dětmi a celkový úbytek obyvatelstva, který v periferních oblastech v posledních 20 letech nastává, se ve Strážnici projevuje jen velmi pomalu.

Věková struktura byla ještě před 10 lety celkem vyrovnaná, v současnosti už se výrazněji projevuje stárnutí populace. **Na ztráty i stárnutí obyvatel má vliv klesající porodnost a emigrace především mladšího a vzdělanějšího obyvatelstva. To s sebou nese podstatné problémy, kterým bude muset region v brzké době čelit.** Slábnout bude ekonomická produktivita, naopak sílit poptávka po sociálních službách pro seniory. Sociálním službám by celkově prospělo, pokud by byly v rámci regionu, byť i neoficiálně, zastřešené a jejich poskytovatelé spolupracovali jak mezi sebou, tak s obcemi. **Vzhledem k velké sounáležitosti místních obyvatel se již nyní projevují neformální podoby sociální péče, která však bude muset být časem doplněna službou formální. S ohledem na nutnou celorepublikovou inovaci sociálních služeb v příštích letech by Strážnice mohla fungovat jako „pilotní území“ pro její otestování nebo zavedení.**

Strážnice vyniká vybaveností **vzdělávacími institucemi. Na svou velikost má velký počet základních i středních škol a je tak významným centrem školní dojížďky. Dobrá dostupnost škol a jejich kvalita se zřejmě odráží i ve vzdělanostní struktuře, která je vzhledem k velikosti obce a její poloze nadprůměrná.** Významným aktérem místního rozvoje by mohla být Střední škola Strážnice, která se zaměřuje na oděvní a průmyslový design a některé technické obory. V návaznosti na textilní průmysl, který má ve městě stále místo, je důležitým generátorem pracovní síly a hlavně novějšího pojetí tohoto odvětví. **Studenti by si všeobecně zasloužili větší integraci a zapojení do místního života, přínosem pro ně i pro podnikatele a živnostníky by mohla být jejich vzájemná spolupráce.** Studenti by mohli výrazně pomoci nejen v rámci svých oborů, ale i s novým pohledem na propagaci produktů a jejich marketing, protože ten často mírně řečeno pokulhává. Jedna z největších slabín místních podnikatelů je právě špatná propagace a „strnulost“ ve výrobě. Tradiční pojetí často brzdí vývoj a obměnu výrobků. Pokud by město zvažovalo pomoc pro podnikatelské prostředí, pak právě nabídnutí školení nebo návštěvu odborníka na marketing místním firmám by představovaly správnou cestu.

Ekonomicky je Strážnice značně závislá na okolních centrech zaměstnanosti (Uherské Hradiště, Bzenec, Hodonín, Kyjov), kam řada lidí dojíždí za prací. Nezaměstnanost je jedním z hlavních a dlouhodobých problémů, který se ještě sezónně umocňuje. Zemědělství i průmysl prošly v po-

sledních 20 letech výraznými změnami, které měly vliv i na omezení nároků na pracovní sílu. Zemědělství je zde záležitostí několika málo velkých subjektů, které hospodaří na většině půdy. Těmto podnikům by prospěla diverzifikace jejich činností tak, aby omezily svou závislost na výnosech a změnily způsob hospodaření, který místní půdě neprospívá. Malé podniky se snaží konkurovat kvalitou svých produktů, některým se to i daří, ale nemají možnost růstu, protože půda není dostupná.

Místní průmysl významně ovlivňuje zpracování textilu, které zde zaměstnávalo řadu žen, ale v posledních letech se velké podniky zavřely. Nicméně v jeho obnově je velký potenciál. Strážnice má kvalifikované zaměstnance, zázemí pro výrobu a školu se zaměřením na oděvní design. Pokud by tyto výhody město zpracovalo v ucelenou pobídku pro případné investory, mělo by uspět. Textilnímu průmyslu by však, stejně jako ostatním místním odvětvím a produktům, výrazně prospěla změna konkurenční filozofie z kvantitativní na kvalitativní. Místním malovýrobčům by pomohla společná propagace a zavedení jednotné značky, kterou by se jako „výrobky ze Strážnice“ mohly na první pohled prezentovat.

Jednotná propagace a koncepční řízení by velmi pomohly **cestovnímu ruchu**, který je již nyní významným ekonomickým odvětvím, ale jeho potenciál je podhodnocen. Strážnice musí vystupovat jako jednotná destinace, protože má co nabídnout. To ale vyžaduje zastřešení tohoto odvětví jednotnou platformou, která by měla propagaci a rozvoj cestovního ruchu na starosti.

6.1 Strukturální charakteristiky populace

Věková struktura

Strážnice má statut obce s pověřeným obecním úřadem, pod jejíž správu spadá Radějov a Tvarožná Lhota. V současné době má více než 5 600 obyvatel, kterých ale pozvolna ubývá. Na vývoj počtu obyvatel měly význam hlavně společensko - politické události 20. století. Stoupající tendenci výrazně narušily válečné události. Mezi lety

1921 a 1950 Strážnice přišla o 10 % populace (viz graf). Prudký nárůst, který následoval, zapříčinila hospodářská rehabilitace, potažmo nový politický režim, který na Hodonínsku otevřel řadu průmyslových a zemědělských podniků. Vlivem zavedení střediskové soustavy byly okolní menší obce zbavovány občanské vybavenosti, která byla centralizována do střediskových obcí, a tou byla i Strážnice. Po revoluci docházelo k opačnému procesu, kdy se menší obce osamostatňovaly a některá města tak obyvatelstvo ztrácela. Nástup tržního hospodářství a nezdařilá privatizace způsobily utlumení či konec výroby některých bývalých socialistických podniků. Periferní oblasti nebyly schopné metropolitním konkurovat a řada obyvatel emigrovala.

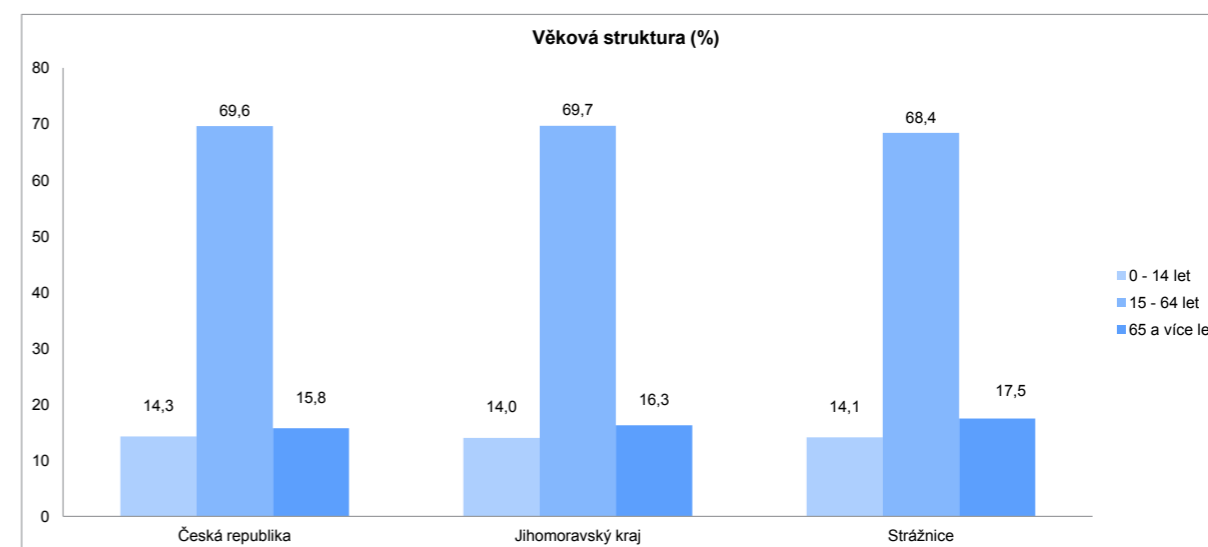
Navzdory faktu, že Strážnice je malé město v periferní oblasti, ztrácí za posledních dvacet let obyvatelstvo jen velmi pomalu. **Jedním z hlavních důvodů stability je regionální identita, která místní lidi k území váže více než jinde. Na soudržnost lidí s územím, ale i mezi sebou, má velký vliv také silná religiozita.** Strážnice má nadprůměrný podíl věřících obyvatel a křesťanství se v místním životě odráží stále výrazněji. K vzájemné kooperaci dochází pak zejména po linii rodinných vazeb a v rámci farníků římskokatolické církve. Poměrně silnou váhu má také místní katolická Charita. Folklorní slavnosti během celého roku jsou provázány s křesťanskými svátky, církevní školy jsou stále žádané, o starší generaci se stará rodina a je zde nadprůměrný podíl úplných rodin s více dětmi. I z těchto důvodů se ztráty populace a její stárnutí začaly projevovat až v posledních letech. V současné době jsou ztráty způsobené jak migračním úbytkem, tak negativním přirozeným přírůstkem (více lidí zemře, než se narodí). Hlavním emigračním proudem jsou bohužel mladí lidé mezi 20-30 lety, které nebrzdí závazky a „strach z neznáma“ a odcházejí tak za vzděláním nebo za prací do větších měst. **Pokud bude tento trend dále pokračovat, pak sociální i ekonomická zátěž města bude stále narůstat. Mladé lidi je třeba ve městě i okolí udržet a nabídnout jim možnosti realizace.** Základem jsou kvalitní vzdělávací instituce, dobrá občanská vybavenost, širší nabídka sportovního a kulturního vyžití, podpora začínajících podnikatelů, neziskových organizací, kvalitní a dostupné bydlení apod.

Zdroj: ČSÚ - SLBD 2011

Prognózy vývoje obyvatelstva nejsou nijak příznivé. Strážnice bude lidi nadále pozvolna ztrácet, ale hlavním problémem bude stárnoucí populace. Současná nabídka sociálních služeb nebude stačit, poptávka bude růst po ambulantních i terénních službách. Vzhledem k tomu, že nejde o problém pouze Strážnice, ale celého okresu (potažmo i republiky), bude se muset k řešení přistupovat koncepčně v rámci celého území. Města stále vlastní dostatek veřejných budov, které postupně ztratily svůj účel (školy, úřady, školky apod.) a ty by mohly být nabídnuty organizacím, které sociální služby provozují. Je jasné, že samosprávy nebudou schopny samy zajistit ani financovat

dostatečné kapacity, proto by měly přistoupit ke spolupráci s neziskovými či podnikatelskými subjekty a nabídnout jim možnosti spolufinancování, levných či nulových nájmu ve veřejných budovách, zastřešení charitativních organizací a společenských akcí apod. Města budou muset být v tomto směru aktivnějším partnerem a spolupráci samy vyhledávat, protože poptávka bude stále narůstat. Sociální služby by si dále zasloužily jednotné zastřešení, které by spočívalo v dostupnosti informací (všechny na jednom místě), lepší komunikaci a spolupráci mezi jednotlivými subjekty, lepšímu přehledu o poskytovaných službách, organizaci společných akcí a případně i sdílení společného fundraisera.

Zdroj: ČSÚ - SLBD 2011

Vzdělanostní struktura

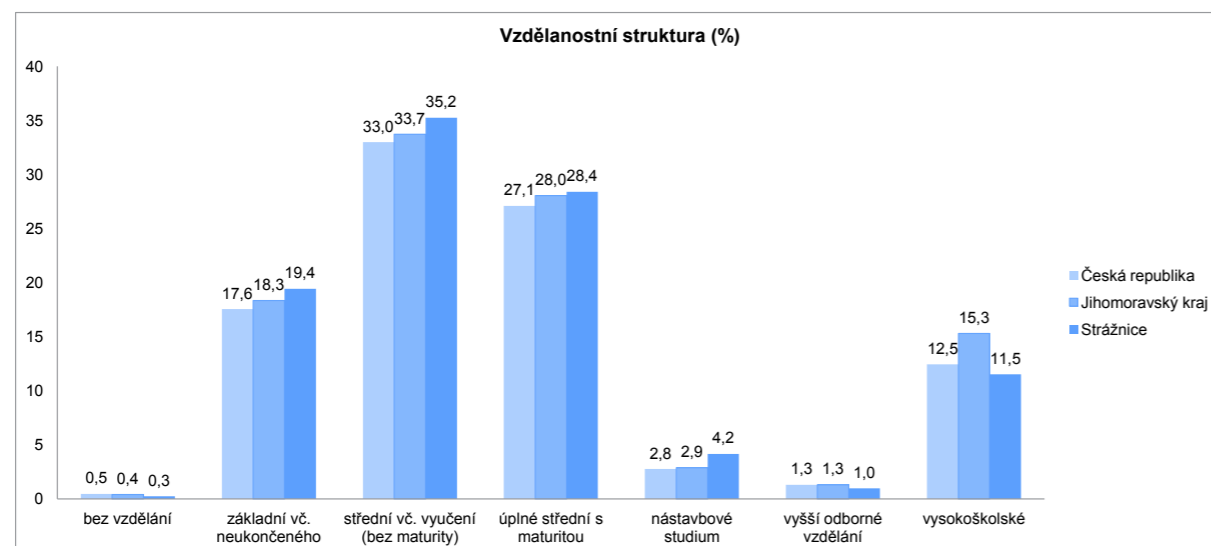
Vzdělanostní struktura zhruba odpovídá celorepublikovému průměru (viz graf). **Zastoupení vyššího než středoškolského vzdělání je slabší, ale ve srovnání s podobně velkými městy v periferních oblastech si Strážnice vede nadstandardně.** Mateřské, základní i střední školství je dostupné a v celkem dobré kvalitě. Na svou velikost má Strážnice nezvykle velký počet vzdělávacích institucí. Místní školy využívá řada dětí z okolí, což z nich dělá důležitá vzdělávací, ale i sociální a kulturní centra a významné partnery při organizování akcí či rozvojovém plánování.

Řada místních studentů, hlavně středoškolských, vyjíždí do okolních měst, což je často prvním krokem při jejich emigraci. Ze Strážnice tak bohužel odchází mladší a hlavně vzdělanější část populace. Pro její udržení je nutné nastínění profesní perspektivy a výhod Strážnice studentům tak, aby se po absolvování studia chtěli vrátit. **Školy tak mohou být významnými partnery při snaze o eliminaci emigrace.** Město by v tomto směru mělo vytvořit pro školy a místní podniky platformu, kde by se studenti mohli dozvědět o pracovních či podnikatelských možnostech, které město nabízí. Přímou ve Strážnici jsou tři střední školy, z čehož hlavně dvě vynikají svou kvalitou. Jak gymnázium, tak Střední škola Strážnice nabízejí kvalitní vzdělání. Střední škola je zaměřena převážně na oděvní, interiérový a průmyslový design, techniku a strojírenství. Tyto obory mají v místě tradici a drží si vysokou úroveň i v celostátním srovnání. **V souvislosti s upadajícím textilním**

průmyslem ve Strážnici je velká škoda, že se nepodařilo kvalitu školy, studentů a absolventů v lokalitě více prosadit. Pokud by město v budoucnu jednalo o přivedení investora v tomto oboru, doporučovali bychom k jednání přizvat i zástupce školy.

Větší integrace studentů mezi místní podnikatele a živnostníky a zavedení jakési „neformální“ praxe by pomohlo oběma stranám. Strážnice má mnoho místních produktů, které by zasloužily větší propagaci i mimo region (oskeruše, modrotisk, pálenky, víno...). Nejen tyto tradiční výrobci mají problém s propagací, designem a celkovou modernizací svých produktů. Studenti by mohli, ať už jednotlivě či ve skupinách, v rámci školních zadání nebo mimoškolní soutěže místním podnikatelům pomoci.

Výrazným problémem pro absolventy místních středních škol přímo v regionu je nedostatečná nabídka pracovních příležitostí. Navíc pokud studenti chtějí studovat něco jiného nežli grafiku nebo techniku, musí za studiem jít, kde již většinou zůstanou. Ve Strážnici tak chybí řemeslné vzdělání absolventi. Možností by bylo navázání spolupráce mezi okolními školami a místními podniky, kam by studenti mohli chodit na praxi. Případně by se mohlo otevřít detašované pracoviště, o jehož zaměření by se mělo rozhodovat na základě místní poptávky. Pokud by k tomu nedošlo, pak je další možností vzdělávací středisko, které by nenahrazovalo plnohodnotné střední nebo učňovské vzdělání, ale formou předávání zkušeností a praxe by si mohli místní obyvatelé rozšířit své schopnosti a zvýšit tak uplatnění na trhu práce.

Zdroj: ČSÚ – SLBD 2011

Ekonomická struktura

Periferní poloha Strážnice pomohla k větší pospolitosti a držení tradic, ale v ekonomickém rozvoji ji spíše brzdí. Hlavními problémy slabé ekonomiky jsou dlouhodobě vysoká nezaměstnanost, která se vlivem sezónních prací v zimě zvyšuje, nepřítomnost velkých podniků, horší dopravní dostupnost a slábnoucí tradiční odvětví (zemědělství a textilní průmysl). Velký počet zaměstnanců musí za prací dojíždět do okolních center, jejichž ekonomická stabilita tak Strážnici přímo ovlivňuje. Hlavními centry vyjížděky jsou Uherské Hradiště, Bzenec, Hodonín, Kyjov, ale i vzdálenější Brno. Na Slovensko, které je v bezprostřední blízkosti, má Strážnice jen minimální vazbu. Ekonomické a pracovní příležitosti téměř nerozšiřuje. Hlavním důvodem je absence větších center v dostupné vzdálenosti od hranic.

Zaměstnanecká struktura vypovídá o přetrvávající důležitosti zemědělství pro místní ekonomiku. Zaměstnává 5 % lidí, což je více než krajský i republikový průměr, na druhou stranu méně než v tradičních zemědělských oblastech. Zemědělství prošlo za posledních 20 let výraznými změnami, které se projeví v jeho efektivitě, změně zaměření, vlastnické struktuře a náročnosti na pracovní sílu. V současné době zaměstnává o polovinu lidí méně než před 20 lety a Strážnice je jednou z ukázek, kde **téměř chybí menší farmy a skoro všechnu půdu obhospodařují velké zemědělské podniky. Tyto podniky se soustřeďují takřka výhradně na rostlinnou výrobu a hospodaří na velkých, souvislých plochách, které podporují erozi půdy i slabé zadržování vody v krajině. Tyto dva problémy zasahují téměř celou jižní Moravu a společně se suchem představují reálnou hrozbu pro další vývoj zemědělství, ale hlavně místních přírodních ekosystémů. K jejich řešení se bude muset přistoupit koncepčně pro celou oblast a z vyšší správní úrovně, než je Strážnice (ideálně kraj nebo ČR).**

Malé farmy začaly s produkcí živočišných výrobků v BIO kvalitě, která jim umožňuje na trhu konkurovat. Dokonce by svou produkcí rozšířily, ale už nemají prostor, půda je většinou rozkoupěna. Velkým podnikům by pomohla diverzifikace jejich činností. Poskytování služeb, druhotné zpracování produktů,

údržba krajiny, provozování dopravy, poskytování nájemních a skladovacích prostor rozšíří jejich zaměření a rozvoj a omezí závislost na každoročních výnosech.

Průmysl zaměstnává téměř polovinu místních lidí, ale tržní, technické a vlastnické změny v posledních 20 letech ho zasáhly stejně jako zemědělství. Velké podniky zde nesídlí a lidé tak dojíždějí do průmyslovějších center v okolí. Odvětví, která se stále drží, jsou: textilní, zpracovatelský (pryž), stavebnictví a v menším množství nábytkářský či elektrotechnický průmysl. Převažují malé podniky a živnostníci, kteří generují minimum pracovních příležitostí, jejich počet se ale pomalu navyšuje.

Přímou ve Strážnici je velký potenciál ve zmiňovaném textilním průmyslu. Donedávna byl jedním z nejdůležitějších zaměstnavatelů, a to hlavně žen. Byly zde velké podniky, které se zaměřovaly na výrobu oděvů, hlavně košil (podnik Košulka, podnik Šohaj jich měsíčně ušil 20 000). Oba ukončily svou činnost, Košulka před rokem. Během krátké doby přišlo o práci více než 100 žen. Stále však jsou podniky, které se zde drží jako např. Arikos (konfekce, výroba košil). Zajímavým podnikem je i rodinná firma Arimo (modrotisk, tj. tradiční ruční technologie barvení látek).

Modrotisk – firma Arimo. Foto: www.arimo-modrotisk.cz

Pro případné investory v tomto odvětví má Strážnice vynikající podmínky. Po uzavřených podnicích zde zůstaly výrobní prostory i řada zaměstnanců, Střední škola Strážnice je zaměřena na oděvní design a návrhářství a má vysokou kvalitu, potenciální pracovní síla tak má dobrou kvalifikaci. Výrobní strategii by přeci jen prospělo ustoupení od kvantity výroby a zaměření na kvalitu a konkurenceschopné zboží s nápadem. **Pokud by tedy město chtělo aktivně podporovat tvorbu pracovních míst a oživení ekonomiky, mělo by zpracovat nabídku pro potenciální investory v textilním průmyslu, kde popíše všechny místní výhody. V tomto směru bychom doporučili úzkou spolupráci se školou.**

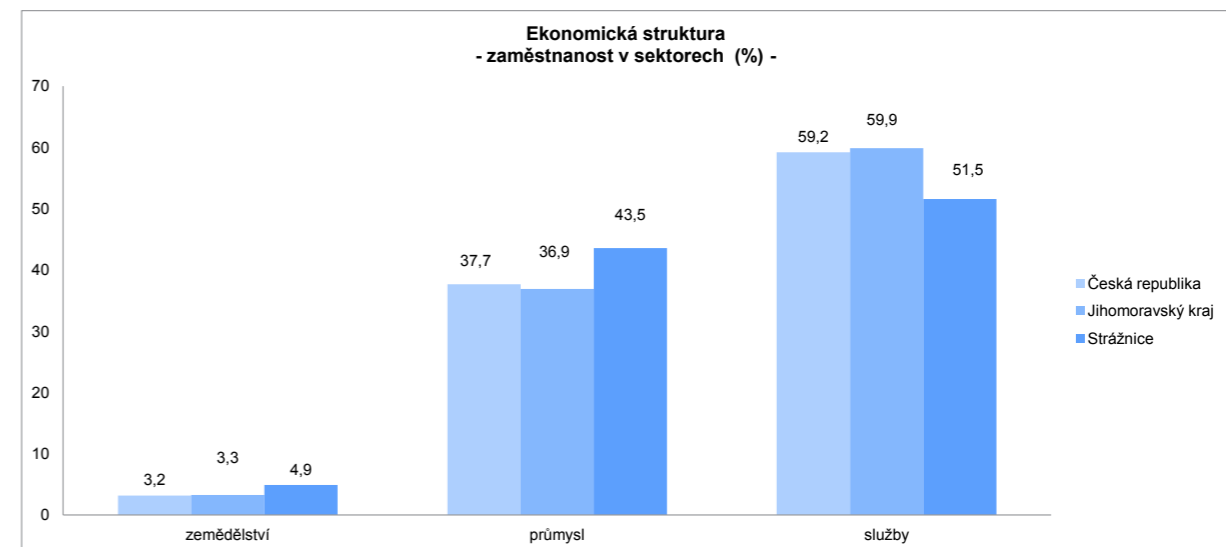
Sektor služeb nedosahuje stejného významu jako ve větších městech, neustále ale narůstá a přibližuje se celorepublikovému průměru. Pokud odmyslíme veřejný sektor, vzdělávací a správní instituce, pak důležitým zaměstnavatelem v sektoru služeb je **cestovní ruch**. Ten má na Strážnicku velký potenciál v mnoha oblastech - přírodní, kulturní, historický, gastronomický, sportovní, folklorní apod. Strážnice je velmi aktivní v pořádání festivalů a folklorních akcí během celého roku s velkým důrazem na místní tradice. Některé z nich mají dlouhou historii a mezinárodní věhlas. V blízkosti je Baťův kanál, tedy významná turistická atrakce. Nicméně přestože do Strážnice zavítá řada návštěvníků, zůstávají jen na krátkou dobu a pro turisty ze vzdálenějších regionů je Strážnice zatím celkem opomíjenou destinací. **Respondenti zde vidí potenciál hlavně v turistickém ruchu orientovaném na folklor a víno (Petrovské vinné sklepy Plže), zdejší památky (mlýn, židovské město, zámek), Baťův kanál, či výchozí pozici do Bílých Karpat.** Dalším potenciálem je velké množství lidových řemeslníků (doškař, výroba ze šustí, malířka lidových ornamentů, rezbáři). **Cestovnímu ruchu by velmi prospělo koncepční uchopení a nabídka regionu jako jednotné destinace. Jeho ekonomický přínos je významný, ale mohl by být vyšší, proto by se jeho správou a rozvojem měl někdo uceleně zabývat (nabízí se MAS, město, ORP, případně místní spolek nebo nezisková organizace).** Nutné je prozkoumat všechny příležitosti a pro-

blémy, které se v této oblasti vyskytují, navázat spolupráci s poskytovateli služeb, zajistit potřebnou vnější propagaci, vymyslet nové „produkty“ apod.

Poměrně podařeným příkladem udržitelného cestovního ruchu je menší obec Tvarožná Lhota, která je na Strážnici bezprostředně napojena ve směru k Bílým Karpatům. Nad obcí se nacházejí rozhledna, ekocentrum Salaš a středisko dobrovolníků INEX. Vesnice je proslulá renesancí tradiční odrůdy jeřábu „oskeruše“, nachází se zde „muzeum oskeruši“ a každoročně se zde pořádá slavnost tohoto stromu založená především na koštu pálenek z jeho plodů.

Větší propagace by pomohla i místním zemědělským a řemeslným výrobkům. Ačkoliv je zde dost místních producentů, žádný není nositelem regionální značky ani produktu. Strážnice by mohla přijít s vlastním pojetím. Stačí ověřit zájem ze strany výrobců, zjistit, jaké produkty jsou na Strážnicku nosné, a dát jim jednotící design. Strážnice má řadu symbolů, které by se daly využít - modrotisk, oskeruše, folklorní symbolika, víno, orchideje apod. Na návrhu nového jednotícího loga nebo obalu by se mohli podílet místní studenti designu. Pro distribuci těchto výrobků může sloužit stánek na místních festivalech, případně společný obchodní zástupce, který by je distribuoval do větších měst, kde je o regionální výrobky zájem.

Shrnutí: Strážnice má velmi dobrou vzdělanostní strukturu, mnoho plodných a zajímavých tradic, na které je možné navázat a velký potenciál turistického ruchu. Je tedy potřeba se zaměřit na služby pro obyvatele, které je udrží v regionu a ti budou potom tento potenciál dále rozvíjet.

Zdroj: ČSÚ - SLBD 2011

6.2 Urbanistický charakter města

Město Strážnice již nestřeží hranice naší země, ale z urbanistického hlediska střeží množství pokladů, díky kterým stojí za to ji navštívit. Je to například zámecký areál patřící Národnímu ústavu lidové kultury, kde se každoročně již od roku 1946 koná Mezinárodní folklorní festival a s ním sousedící Skanzen Strážnice. **Nejen ve skanzenu, ale i ve městě samotném nalezneme několik ukávek lidového stavitelství a architektury. Zejména je potřeba v tomto kontextu zmínit původní a velmi pěkně zachovalou Starou náves, kde je koncentrace domů kvalitní lidové architektury k vidění v živoucí „neskanzenovitě“ podobě. U některých z nich můžeme ovšem pozorovat neobdobné zásahy v podobě nově instalovaných garážových vrat, která jsou mimo měřítko i charakter historicky cenného objektu.** Mezinárodní folklorní festival do města každoročně přináší velké množství návštěvníků, tomu by měla odpovídat i vybavenost a kvalita stadionů, kde se koná velká většina představení v rámci festivalu. Současné stavby působí spíše dojmem masivních stadionů pro velké množství návštěvníků. Tyto stavby, stejně tak jako nekvalitní a špatně umístěné obchodní středisko nebo hotel Strážnice, jsou spíše neveselé odkazy státního urbanistického plánování 60.-70. let 20. století než živoucí

buňky městského organismu. **Zmíněné stavby jsou jistě schopny během konání festivalu pojmout velké množství lidí, ale je otázkou, co s nimi podniknout, když odejdou návštěvníci.**

Baťův plavební kanál s živým přístavištěm a občerstvením nedaleko zámeckého parku je rovněž jednou ze značných kvalit města a přispívá k jeho výraznému turistickému potenciálu v letních měsících.

Lidová tradice a zejména lidová hudební tradice je nepochybně zapsána v identitě města, město si na ní zakládá a pečuje o ni, ale určitě by se zde našly jisté rezervy zejména v propagaci a oživení těchto tradic, a to nejen pro návštěvníky festivalu. K dalším pamětihodnostem města patří synagoga se hřbitovem, starý Pružkův mlýn, kaple sv. Rocha a piaristický chrám Panny Marie. Právě v místě chrámu stávala vyšší bratrská škola, kde v letech 1604-1605 pobýval učitel národů Jan Ámos Komenský, který zde má rovněž svoji bustu. Jan Ámos Komenský by si jistě zasloužil, aby se k jeho památníku dalo bez problémů dojít. **Nedostupnost nebo spíše nepřístupnost těchto několika pamětihodností vnímáme jako řešitelný problém.**

Problémem neřešitelným, nicméně závažným je velmi nešetrná zástavba z období minulého režimu, která doslova

rozložila dobře fungující urbanistickou strukturu města a tektoniku veřejných prostranství do několika nepřehledných prostorů. Prostranství, která se přelévají jedno v druhé, oplývají velkým množstvím nevyužívané zeleně v podobě trávníků, o které město musí pečovat. Tento fakt jistě vedl i zastupitele města k tomu, aby vytvořili novou koncepci zeleně a sadových úprav. Problémem však je, že se zde neřeší problém samotný, ale jeho důsledek – **problémem samotným je nedořešenost prostoru „Strážnice náměstí“**. Zde je potřeba nově definovat prostory a domy, tedy vyřešit prostor mezi takzvaným Předměstím a náměstím Svobody. Existují zde významné ulice, jsou to ulice Masarykova – spíše hlavní dopravní ulice a ulice Preláta Horného, která má spíše příjemný obytný charakter s množstvím drobných obchůdků a městskou vybaveností.

6.3 Mezioborová debata: Potenciál k rozvoji

6.3.1 Strážnicko jako vzor pro rozvoj nového typu sociálních služeb

Strážnice by mohla fungovat jako vzorový příklad pro zavedení a ověření nového typu sociálních služeb. Vzhledem ke stárnutí obyvatelstva, které se stává výrazným problémem v celém Česku, bude potřeba přistoupit k inovaci sociálních služeb, protože současný systém dlouhodobě neobstojí. Menší města a obce jsou stárnutím postiženy nejvíce a nemají dostatečné kapacity, aby byly schopny ekonomickou i sociální zátěž zvládnout. Nedostatek služeb řeší města spolufinancováním organizací, které je nabízejí nebo jsou přímo zřizovatelem podobných zařízení. Rozpočtově i kapacitně bude tento stav pro řadu obcí neudržitelný, proto se celý koncept sociálních služeb bude muset rozšířit o nové varianty.

V obcích, kde je velká sociální soudržnost, se nové možnosti již objevují. Osud starší generace není rodině ani sousedům lhostejný a péči o seniory organizují svépomocí. Strážnicko je jedním z pří-

kladů. Mapování nových forem sociální péče a zároveň jejich legalizace by pomohla nejen Strážnicku, ale i řadě míst po celé republice.

6.3.2 Netradiční vzdělávací středisko

Strážnice má na svou velikost velký počet škol, kam dojíždí řada dětí z okolí a je tak důležitým vzdělávacím centrem. Střední školy jsou zde tři s odpovídající kvalitou, ale jejich zaměření nepokrývá poptávku místního pracovního trhu. Ve Strážnici i okolí často chybí lidé ovládající tradiční řemesla, jejichž znalost by se dala získat dostatečnou praxí nebo proškolením.

V ORP Veselí nad Moravou, kam patří i Strážnice, chybí vzdělávací nebo rekvalifikační středisko. Pokud se neotevře, dalo by se uvažovat nad neformální alternativou, která by umožňovala další vzdělání a rozšíření znalostí mezi lidmi vzájemně nebo pod vedením lektora. Oficiální stránka rekvalifikace či vzdělání by byla potlačena a jednalo by se spíše o podobu „centra volného času“ pro dospělé. Podobný nápad vznikl již v Kyjově, kde měl mít podobu „řemeslného domu“ se zázemím pro řemeslníky různého druhu, jejichž služby by mohli lidé využívat, ale zároveň se je i naučit. Další inspirace je ze skanzenu v Příkazech, kde zavedli vzdělávací program tradičních řemesel pod názvem „Mistr a žák“. Lektor místního tradičního řemesla s ním seznamuje menší skupinu lidí, která se ho pod jeho dohledem učí. Jde o volnočasovou aktivitu v atraktivním prostředí skanzenu, která láká návštěvníky z širokého okolí. Pomáhá řemesla udržovat, jde o vítanou formu trávení volného času a zároveň přispívá i k rozvoji cestovního ruchu a rozšiřuje povědomí o regionu i za jeho hranicemi.

Kombinací předchozích příkladů by mohlo vzniknout něco podobného ve Strážnici, muselo by se ale přizpůsobit místní poptávce a jasně stanovit, zda je prioritou nová atraktivita pro přespolní nebo vzdělávací a volnočasové centrum pro místní.

7 Příloha – seznam všech nalezených potenciálů v lokalitě dle specializací

HIA

Historie

1. Prezentace archeologického dědictví

Kyjov i Strážnicko leží na území od pradávna osídleném, najdeme zde mnoho cenných archeologických nálezů, právě probíhající výzkum zkoumající osídlení Langobardů lze dokonce označit za převratný.

Návrh:

Navrhujeme více se věnovat prezentaci bohatého archeologického dědictví pravěku a raného středověku a vytvořit moderní expozici, patřičně personálně zajistit muzeum a v terénu prezentovat významné výzkumy. Za obec je třeba požadovat výsledky provedených výzkumů, stejně jako trvat na možnosti získat do muzejních sbírek část nalezených artefaktů.

2. Systematické mapování

Viz výše.

Návrh:

Ve spolupráci s odborníky by bylo vhodné systematicky mapovat výskyt archeologických nálezů na dosud nezastavěných plochách a patřičným způsobem odrážet výsledky průzkumu při územním plánování. Zde se otevírá široký prostor pro zapojení laické veřejnosti. Citlivé plánování založené na výzkumných datech nejen přispěje k ochraně památek, ale rovněž ušetří městu i investorům v dlouhodobé perspektivě náklady vynaložené na zajištění záchranných výzkumů. Při vhodném plánování lze narušování archeologických situací jednoduše předejít.

3. Zkvalitnění mobilní aplikace

Kyjov disponuje mobilním průvodcem, který si návštěvník může stáhnout a čerpat z něj tipy a doporučení pro svůj pobyt ve městě.

Návrh:

Rozšíření a zkvalitnění již existujícího mobilního průvodce Kyjovem. Aplikace je nyní poměrně nestabilní a především obsahuje velmi málo informací. Její doplnění o další méně zřejmé zájmové body je žádoucí.

Zajistit muzeum a v terénu prezentovat významné výzkumy

4. Sobůlky a Věteřov (ochrana památek)

Návrh:

Zmapování, zpřístupnění a ochrana pravěkých a středověkých památek v okolí Sobůlek a Věteřova. Navázání spolupráce mezi obcemi při jejich prezentaci.

Tvrziště Turecký důl u Sobůlek. Foto: David Novák

5. Zachovat ráz Boršova

V Boršově najdeme dochované typické usedlosti a zachováno je i uspořádání parcel.

Návrh:

Zachovat současný vesnický ráz Boršova s dochovanými typickými usedlostmi a uspořádáním parcel (mementem budiž aktuální stav Netčic).

Porovnání intravilánu Netčic (1. obr.) a intravilánu Boršova. Foto: David Novák

6. Obnova komunikačních sítí a mezi v krajině v okolí Kyjova

Návrh:

Podporovat postupné obnovování zaniklé komunikační sítě a mezi v okolí Kyjova v intencích krajiny zachovalé v prostředí současné zahrádkářské kolonie.

Erozní rýha v zářezu polní cesty. Foto: David Novák

Zachovat současný vesnický ráz Boršova

GB

Přírodní vědy

7. Psí loučka za malým sídlištěm

Psí loučka za malým sídlištěm, přilehlá ke hřbitovu na hraně mezi vysetou a sešlapávanou loukou (pozitivní indikátory několikaleťového sešlapu jsou již přítomny), celé prostranství křížuje několik bahnitých cestiček.

Psí loučka. Foto: Jan Albert Šturma

Návrh:

Toto místo by mělo být dlouhodobě využíváno stejným způsobem. Vzhledem ke krajinným i sociálním souvislostem by jej mohl obohatit například kiosek, nebo další prvky drobné architektury. Mohla by sem vést i značená cesta (intenzivnější sešlap by byl ideální).

Obohatit místa prvky drobné architektury

8. Polámané – bývalý lignitový důl

Starší již zarostlá navážka částečně osázená zimolezy a tamaryšky, částečně ponechaná samovolné sukcesi; místy pěšinky, některé úseky jsou již totálně nepřístupné. Členitý reliéf je bez rekultivací, a najdeme zde limitovaný rozsah invazních druhů (*Dipsacus fullosum*, *Solidago canadensis*).

Návrh:

Nabízí se ale i využití jako novodobá „akropole“ – obliba stolových hor a hůrek je archetypální a rozšířená, místo má svou atmosféru.

Novodobá „akropole“. Foto: Jan Albert Šturma

9. Zaniklá úvozová cesta mezi Kostelcem a Kyjovem

Zaniklá úvozová cesta, invaze akátu i pajasanu žlaznatého, na dně neškodné odpadky a husté bezinkové houští; okraje jsou tvořeny svídkovým a trnkovým křovím.

Zaniklá cesta. Foto: Jan Albert Šturma

Návrh:

Obnovení úvozové cesty, její rozšíření na plný rozsah krajiny mezi Kostelcem a Kyjovem; výsadba stromořadí v místech, kde je dnes jen holé pole.

10. Boršovské louky

Poloopuštěná lužní krajina s invazním javorem jasanolistým, částečně zarostlými starými jabloňovými sady, maringotkou a perfektním hřištěm místní lesní školky Radovánky; na severním okraji zarůstající ruderalní rákosina.

Návrh:

Rozšíření školkového hřiště, např. pasením většího množství býložravců v zarůstající nivě.

11. Zarostlý železniční násep

Zarostlý železniční násep na styku dvou potoků; antropogenní „divočina“ s odpadky, pejskařskými cestičkami a slepě končícím ostrůžkem mezi oběma toky; dominantní jsou velmi vzrostlé vrby, topoly, hustý podrost mléče a bezu černého.

Návrh:

Propojení „ostrůžku“ s centrem (třeba dřevěnou lávkou).

12. Fragment aleje a bývalý křížek

Fragment habro-lipové aleje a sakrální krajiny (nalezneme zde bývalý křížek); již velmi ruderalní, pravý periferní kout, kterým vede cestička zámkové dlažby do Kauflandu.

Návrh:

Obnovení „námezního plácku“, klidně s křížkem, půlměsícem či Buddhou - výsledkem ale může být obležení nákupní zóny lůnem přírody.

13. Zaniklá niva

Zanikající niva napřímené a zahloubené říčky, silná invaze *Solidago canadensis*; rozptýleně bující zahrádky, místy nálet olše (vznikající ruderalní lužní lesík).

Zanikající niva. Foto: Jan Albert Šturma

Návrh:

Obnovit hospodaření - aspoň seč - nebo podpořit vznik zahrádek. Popřípadě ponechat samovolné sukcesi lužní krajiny (lze jen za současné eliminace invazních dřevin).

14. Polní cesta, rozpadlá šopa, křížek

Polní, částečně úvozová cesta ve sprašových návějích; místy opuštěné vinice, polorozpadlá šopa, zbytky ruderalizující stepní vegetace; panonská sukcese.

Návrh:

Z šopy vytvořit využitelný prostor (hřiště pro děti, ohniště, stánek), vysekat úvoz (regenerace atraktivní stepní krajinky v rozsáhlém úvozu).

Křížek a šopa. Foto: Jan Albert Šturma

15. Planarizovaná část Polámaného

Planarizovaná část navážky, osázená hustou řádkovou kulturou převážně jasanu a klenu; biologicky uniformní, zjevně ani neláká místní obyvatele ke vstupu.

Návrh:

Navážku prokácet, vpustit tetrapodní i bipodní savce.

16. Trávníček v centru Kyjova

Jedna ze dvou typů veřejných zahrádek v intravilánu Kyjova; částečně sešlapávaný trávníček/psí loučka, částečně zahrada okrasných druhů bez plotu a jakékoliv ochrany.

Návrh:

Aktivní podpora takových prostranství, hlavně při plánování nových čtvrtí a úprav.

Trávníček v centru Kyjova. Foto: Jan Albert Šturma

Aktivní podpora živých veřejných prostranství

17. Bývalá Mlékárna, vnitřní brownfieldy města Kyjova

Jeden z mnoha brownfieldů poblíž historického centra města. Objekt bývalé mlékárny je industriální architektura vysoké kvality. Celý areál je v dezolátním stavu a jeho celková revitalizace či znovuoobnovení je nasnadě. Město Kyjov je vůbec typické tím, že v těsné blízkosti centra jsou velké, mnohdy opuštěné, mnohdy i fungující průmyslové areály (například areál nad domem kultury severně od náměstí). V budoucnu lze uvažovat o celkové koncepci využívání těchto brownfieldů například pro výstavní účely spojené s lukrativním bydlením v industriálních prostorách, a to vše v těsné blízkosti centra.

Návrh:

Po vyřešení aktuálních vlastnických vztahů je potřeba vyvinout snahu, aby se tento architektonicky zajímavý a dle našeho názoru lukrativní areál mohl využít hybridním způsobem, čímž je myšleno multifunkční (bydlení, kultura, obchod) využití objektu. Je potřeba však reagovat rychle s přihlédnutím k současnému velmi špatnému stavu objektů.

18. Platanová alej v centru

Krásná platanová alej na Komenského třídě je ukázkou zdařilé příjezdové komunikace do města.

Návrh:

Do budoucna je potřeba ji zachovat a chránit, případně pokračovat s vysazováním alejí i v dalších příjezdových komunikacích (např. Svatoborská, Riegrova) do města.

Komenského třída. Foto: Filip Kosek

19. Náměstí a Trhy

Hlavní, Masarykovo náměstí, je živoucím veřejným prostranstvím. Jedná se o zdravý střed zdravého města. Každodenně se zde konají trhy, kde místní prodávají to, co vypěstují. Drobným zemědělstvím si tu na živobytí přivydělává mnoho obyvatel.

Návrh:

Podporovat místní zemědělce a jejich činnost.

Masarykovo náměstí v Kyjově. Foto: Filip Kosek

20. Jan Ámos Komenský ve Strážnici

Otevření či případné přemístění sochy J. A. Komenského ve Strážnici, tak aby byla veřejnosti přístupna.

Návrh:

Na zvažování jsou i úpravy, opravy a zpřístupnění prostorů bývalé bratrské školy, zvláště pak rozpadající se klenuté prostory při severovýchodní hraně pozemku piaristů, kde se mladý Ámos vzdělával.

21. Veřejný prostor a koncepce zeleně ve Strážnici

Příklady nově provedené zeleně a veřejných prostor.

Návrh:

Potenciál vidíme v další možné úpravě veřejných prostor. Město by však mělo posoudit adekvátnost zvolených materiálů, stejně tak jako adekvátnost zvolené flóry.

SA Sociální antropologie

Seznam potenciálů za obor sociální antropologie obsahuje jak návrhy, co lze zlepšit, co rozvíjet (tak jako u ostatních oborů), tak i popis potenciálů, které považujeme za zajímavé. Věříme, že mohou přispět do budoucna k rozvoji lokality, ale v tuto chvíli již fungují a nemáme k nim žádné konkrétní doporučení.

22. Art mlýn o. s. – Bohuslavice u Kyjova

Paní Ambruzskinová/Pavlíková je předsedkyní občanského sdružení Art mlýn Bohuslavice, které se zabývá záchranou památky – mlýna. Oprava mlýna je povětšinou na bázi dobrovolnosti, jezdí sem i Brontosauři. Pořádají se zde různé vzdělávací, kulturní a spolkové aktivity, prostor slouží i jako galerie. Sdružení má plány na další a častější veřejné využívání mlýna a jeho okolí vybudováním ubytovacího prostoru, sociálního zařízení a rozšiřováním všestranného užívání objektu. V opravené části mlýna tu také (z dotačních peněz) bylo vybudováno muzeum.

Návrh:

Postupem času by se mohlo z Art mlýna stát živé kulturní lokální centrum se všestranným využitím.

23. ČSOP Bílé Karpaty

Činnost ZO ČSOP BÍLÉ KARPATY sídlící ve Veselí nad Moravou je velmi pestrá – od odborných botanických a zoologických průzkumů, sledování rozdílného vlivu obhospodařování na luční porosty, zpracování plánů péče maloplošných, zvláště chráněných území, až po populárně naučnou činnost formou výstav, přednášek, naučných stezek a práci s mládeží. Většina akcí probíhá v úzké spolupráci se Správou CHKO Bílé Karpaty a Vzdělávacím a informačním střediskem (VIS) Bílé Karpaty.

K nejúspěšnějším, dlouhodobě řešeným projektům patří *Záchrana krajových odrůd ovocných dřevin*, *Obnova druhově bohatých luk*, *Pozemkový spolek Čertoryje*, *Zoologický a botanický průzkum vybraných lokalit Bílých Karpat* a *Vliv pastvy na luční porosty*. ČSOP Bílé Karpaty také vydává časopis Bílé – Biele Karpaty.

24. Hornácká farma – Hrubá Vrbka

Farma www.hornackafarma.cz se nachází v malé dědině Hrubá Vrbka v Bílých Karpatech, sídlí v bývalém JZD. Funguje na rodinném základě, a ačkoliv byla založena až v roce 2006, rodina Pavlíků zde v okolí vesnice hospodaří již 600 let. Na farmě je nabízeno také ubytování a programy pro školy. Veškeré produkty z této farmy jsou bio, na farmě se produkuje také vlastní krmivo (obilí, seno) pro zdejší zvířata. Farma skýtá možnosti agroturistiky a již nyní má poměrně rozšířenou síť odběratelů, především farmářské obchody (ale i luxusnější restaurace) v Brně. Kromě toho zaváží své zboží ve stanovený den i po celém okrese.

Návrh/plán do budoucna:

Přesto, že jsou Pavlíkovi spíše příkladem úspěšnějšího managementu, potýkají se každoročně s finančními problémy (dotace pro zemědělce jsou od „hektaru“ na obdělávanou půdu, zvýhodňováno je tedy intenzivní velkozemědělství), nevyřešenými majetkoprávními vztahy s vlastníky pozemků, velkým množstvím kontrol na certifikaci bio, atd. Plánují rozšiřovat výrobu v oblasti zpracování ovoce. Farma si zaslouží podporu.

25. Charita Hodonín – budoucí sociální podnik

Vedoucí charity Hodonín již delší dobu přemýšlí nad zřízením sociálního podniku, jež by ve městě umožnil uplatnění několika osobám znevýhodněným na trhu práce. Nápadů pro sociální podnik má spousty, dle svých slov však čeká na otevření nových dotačních titulů.

Návrh:

Namátkou lze zmínit některé z jeho idejí: vářovna, prádelna, půjčovna krojů, obchod s produkty z Banátu (šípková marmeláda), místní kořalka, catering do sklípků, pekařství... představu by splňoval nějaký kvalitní místní produkt, se značkou lokální produkce.

26. Lesní školka Radovánek – Kyjov

Lesní mateřský klub byl založen z potřeby alternativního přístupu k výchově dětí, zdravějšího stravování než v klasických školkách a s cílem umožnit dětem svobodu pohybu a zprostředkovat jim pozitivní vztah k přírodě. Klub je tvořen především aktivními matkami z Kyjova a okolí, které pořádají různé akce i pro veřejnost. Činnost klubu je spjata s organizací ČSOP Kyjov a LUSK (Louky a sady Kyjov), které se zde angažují v údržbě krajiny, kosení a obdělávání luk i sadů. Klub je otevřen teprve od října 2013, a vznikl za podpory různých malých grantů, zejména pak projektu občanského sdružení Prostor pro rodinu.

Lesní mateřský klub se schází téměř každý den na městském pozemku tzv. „Boršovských luk“, kde mu jako základna slouží maringotka.

Návrh/plán do budoucna:

Do budoucna se zde plánuje i pastva; ideální propojení s edukací dětí. Došlo již také k částečné obnově jedné ze zdejších studen, což by mělo vyřešit současné problémy s vodou, nástavbou je plán rozšířit „herní prostor“ o potůček. Výhodou pozemku je jeho 100% vlastnictví městem, které s Lesní školkou kooperuje; pronájem i okolních pozemků je bezplatný. Aktivitou místních tak začíná vznikat hodnotné území podporující biologickou diverzitu, ale i alternativní prostor pro konání malých společenských akcí typu „noční pozorování motýlů“, či „společné kosení luk s možností přespání v přírodě“, „slavnost slunovratu“ atp.

27. MAS Strážnicko – sběr bylin

Fungující Místní akční skupina, se sídlem ve Strážnici má v čele s manažera Víta Hrdouška – současného místostarostu obce Tvarožná Lhota. Pan Hrdoušek je zároveň vedoucím sdružení dobrovolníků INEX v Tvarožné Lhotě. Zasadil se například o zviditelnění a „znovuobjevení“ tradičního ovocného stromu oskeruše v regionu a zbudování muzea oskeruší a ekocentra Salaš.

MAS Strážnicko byla od roku 2011–2014 zapojena do mezinárodního projektu „Traditional and Wild“, <http://www.traditionalandwild.eu/cz/>, jehož cílem je do budoucna chránit a sdílet mizející kulturní dědictví v oblasti sběru bylin. Cílovou skupinou jsou právě znevýhodnění na trhu práce a sociálně slabší skupiny obyvatel, kteří by se, dle zpracované metodiky, právě od roku 2014 měli podílet na sběru bylin v oblasti Bílých Karpat.

Návrh:

Manažer MAS již delší dobu na tento projekt navazuje, a proto se zde logicky nabízí spolupráce. Sběr bylin do čajů, které slouží coby reklamní a prezentační předměty, již probíhá především ve spolupráci s dobrovolníky. Ideou je vytvořit sociální podnik, do kterého by byli zapojeni jak místní nezaměstnaní, tak dobrovolníci. Nabízí se následně zpracování bylinek do různých forem (čaje, bylinné sirupy), jeden z dalších nápadů je zapojení pracovníků chráněné dílny místní Charity, kteří by případně vyráběli bylinková mydla.

28. „Mobilní údržbová jednotka“ ČSOP Kyjov

Potenciál v zaměstnávání nízkokvalifikovaných pracovníků se zde dá nalézt i ve spolupráci se sdružením LUSK Kyjov (Lúky a sady Kyjov) a poměrně čerstvě založeným svazem ochránců přírody ČSOP Kyjov.

Návrh:

Je zde příležitost pro drobné změny „nastavení krajiny“ (např. obnova úvozových cest, obnova hospodaření – seč, spásání, eliminace invazních dřevin, prořez remízků, péče o bývalé sady, úprava břehových linií atp.). Všechny tyto zásahy by měly zároveň za následek vítaný pokles intenzity zemědělského nebo průmyslového využití. S podobným návrhem přišla i paní Jongepierová (ČSOP Bílé Karpaty). Dle ní by se totiž vyplatilo, aby existovala tzv. „**Mobilní údržbová městská jednotka**“, která by obhospodařovala potřebné území tímto typem aktivit. Za vhodné v tomto případě považujeme řešení „prostupného zaměstnávání“, tj. osvědčení pracovníci na VPP (veřejně prospěšné práce) mohou případně dostat i další pracovní uplatnění.

29. Násedlovice – starostka Vlasta Mokrá

Aktivní paní starostka s ochotou podnikat něco nového. Umí šikovně čerpat dotace – celá obec je v podstatě opravená, mají nové venkovské muzeum a v obci pořádají řadu společenských akcí. Paní starostku tíží nejvíce sociální sféra, nesouhlasí s placením sociálních služeb, vnímá potřebnost stacionáře pro důchodce zřízeného pod záštitou obce. Do budoucna by chtěla zřídit „klubovnu pro seniory“ a jít tak příkladem jiným obcím v alternativním využívání VPP.

30. Nová Lhota – starosta Antonín Okénka

Nová Lhota je koncová obec, v oblasti Horňácka, pod Velkou Javořinou. V těchto oblastech nezaměstnanost dosahuje 16–20 %, většina obyvatel pracuje v Kordárně (Velká nad Veličkou). Aktivní starosta Nové Lhoty, Antonín Okénka, formuluje podobné potíže jako celý region: vysoký úbytek obyvatelstva a vysokou nezaměstnanost. Jako obec na periferii nemají ještě vybudovanou kanalizaci,

chybí zde i obecní vodovod. Nicméně na první pohled obec vzkvétá, je zde nově postavené hřiště, opravená škola i fara (jako ubytovací zařízení), nad vesnicí funguje ve spolupráci s informačním centrem Bílé Karpaty **ekocentrum**.

Návrh/plán do budoucna:

Obec je zapojena do projektů příhraniční spolupráce a umí čerpat dotační zdroje. Starosta by ocenil jakoukoliv příležitost zaměstnat více lidí, VPP využívají. Do budoucna, dle inspirace z Rakouska, plánuje starosta založit v obci sociální podnik. Potenciál je zaměřit se na oblast údržba krajiny, využívání lokálních přírodních zdrojů (dřevozpracovatelství, bylinky, pěstování produktů, zpracování ovoce...). V rámci obce je již založena s. r. o., výhodou jsou dostupné existující prostory. Obec ale zatím čeká na dotační výzvu k podpoře sociálního podnikání.

31. Soběstačná farma Travičná

Idea soběstačné farmy pochází od zemědělce Říhy z Tvarožné Lhoty. Pan Říha má totiž v současnosti ve správě salaš Travičná. Salaš je na území bývalé obecní pastviny, v bezprostřední blízkosti turistické rozhledny a rekreační zóny. Jedná se částečně o ekocentrum, částečně areál slouží jako zázemí pro dobrovolné aktivity INEXu.

Návrh/plán do budoucna:

Pan Říha (ve spolupráci s MAS Strážnicko) zde má v plánu zřídit výukový prostor, jež by názorně a prakticky ukazoval návštěvníkům princip soběstačnosti. Salaš má ideální podmínky pro rozvoj v této oblasti, protože okolních pozemků ke zmiňovanému využití je dostatek.

32. Sociální podnik Šedová

Firma ŠEDO VÁ clean service o.p.s., zabývající se čistícími a úklidovými pracemi, vznikla v roce 2012 jako reakce na nepříznivou situaci na trhu práce v okrese Hodonín. Jedná se o sociální podnik, jehož primárním cílem je zaměstnat dlouhodobě nezaměstnané. Firma clean service nabízí úklidové práce pro domácnosti a také firmy podle požadovaných potřeb klienta. Zajišťují pravidelný úklid v do-

hodnutých intervalech nebo i jednorázový úklid po malování, stavebních pracích atd. Dalším odvětvím jsou domácí práce – čištění, žehlení, zahradnické služby, úprava zeleně, údržba nemovitostí. Společenská prospěšnost podniku je především v oblasti rovných příležitostí (zejména zaměstnávání znevýhodněných), sociální oblasti (poskytování sociálního poradenství a sociální pomoci, např. znevýhodněným zaměstnancům). Zaměstnané osoby jsou lidé se zdravotním postižením, etnické menšiny, dlouhodobě nezaměstnaní. Kromě oblasti „sociálního podniku“ se Šedová s.r.o. zabývá také vedením účetnictví pro firmy a zpracování projektů zaměřených na dotace EU.

33. Sociálně – psychiatrické centrum Fénix

Sociálně-psychiatrické centrum – Fénix, o.p.s. (dále jen Fénix) je registrovaná zdravotní a sociální instituce se sídlem v Kyjově, jejímž cílem je koordinace, návaznost a propojenost péče o cílovou skupinu, tedy duševně nemocné a jejich pečovatelské, a to péče aktivní, kompetentní, cílená a efektivní.

Instituce vznikla na základě analýz potřeb provedených v rámci plánování regionálních sociálních služeb pro Kyjovsko, Hodonínsko a Veselsko dle zpracovaného Střednědobého plánu rozvoje sociálních služeb na Kyjovsku za podpory regionálních úřadů. Při vzniku projektu byly využity zkušenosti Integrované psychiatrické ambulance Nemocnice Kyjov, provozované do roku 2011. Fénix realizuje koordinaci péče od léčebně preventivní přes krizovou intervenci, rehabilitaci až k sociální integraci, a to ve spolupráci se stávajícími subjekty poskytujícími péči cílové skupině (např. psychiatři, psychologové, praktičtí lékaři, sociální služby aj.)

Poskytované služby jsou realizovány modulárně, přičemž součástí primárního modulu je Centrum duševního zdraví. Centrum duševního zdraví poskytuje služby psychiatrické, psychologické, adiktologické, psychoterapeutickou péči a krizovou intervenci. Případný finanční zisk je refundován do financování sociálních služeb. Ve Fénixu úzce kooperují pod jednotným vedením služby jak zdravotní, tak sociální a podpůrné, čímž je zajištěna dosud

chybějící návaznost péče o cílovou skupinu v regionu. To s sebou přináší zkvalitnění a zefektivnění péče, stejně jako zlepšení životní kvality a možnosti sociální integrace duševně nemocných.

34. Stavěšice – muzeum a kroje

Pozice pro VPP „chystání krojů a péče o městské muzeum“ vznikla z podnětu inovativního řešení nezaměstnanosti pomocí nového využívání VPP. Pan starosta Kozák delší dobu hledal osobu pro tuto činnost.

35. Tradice Slovácka, o.p.s. – Blatnička

Lidový kroj je stále živá součást dnešního života na Slovácku. V minulosti tradiční oděv naplňoval vedle praktické funkce rovněž význam stavovský, estetický, sváteční, obřadní apod. Během svého historického vývoje lze zaznamenat regionální a lokální krojové odlišnosti, variabilitu druhů a typů, věk a sociální stav jejich nositelů, bohatost či naopak chudobu daného subregionu. Dnes převažuje tradice, jež se stala především na Slovácku jedním z fenoménů lokálního společenského a kulturního života. Dosud přetrvává i regionální funkce kroje, která odlišuje jejich nositele podle místa jejich bydliště. Lze ji rozpoznat podle jeho barevnosti, střihu, délky, tvarů šátků, výzdoby klobouku apod.

Hlavní náplní společnosti Tradice Slovácka o.p.s. je výroba lidového kroje a krojových součástí tradičním způsobem ve spolupráci s odborníky z řad etnografů. Dále firma opravuje, pere a žehlí kroje. Zákazníky jsou jak jednotlivci – folklorní nadšenci, tak i folklorní soubory, pěvecké sbory, spolky a obce podporující tradiční lidovou kulturu nejen na Slovácku, ale také napříč Českou republikou, především Moravy a Slezska, např. Haná, Valašsko atd.

Dalším sortimentem firmy je výroba církevního oděvu a textilií, ale i např. peřinek a roušek ke křtu. Firma je poměrně významným lokálním zaměstnavatelem, především pak zručných žen.

36. Vesnický pečovatelský dům

„Vesnický pečovatelský dům“ vznikl z iniciativy bývalé sestry v kyjovské nemocnici. Jejím snem bylo „založit si něco svého“. Na základě povědomí o nedostatku sociálních služeb ve vesnických lokalitách si ze svých peněz zřídila zařízení, kde spolu s dalšími kolegyněmi pečují o nemohoucí babičky a dědečky na základě nároku na jejich příspěvky na péči. Mají statut „asistenta sociální péče“, na něž se nevztahuje zákon o sociálních službách, ani zařazení do komunitního plánu sociálních služeb. Zařízení je na bázi sousedských, rodinných a dalších sociálních vazeb. V současnosti budují rozšíření prostor o další pokoje. O službu je totiž poměrně velký zájem zejména kvůli nepřetržitému dohledu na klienty, rodinnému charakteru zařízení i osobním vazbám v místě.

Návrh:

Projekt je opravdu „komunitní“, nicméně je ukázkou toho, jak složitě lze „komunitní“ aktivity provázat s legislativními a úředními nároky.

37. Vinařství Skalák

Vinné sklepy Skalák jsou příjemným místem jak pro turisty, tak pro místní. Sklepy disponují velkými prostory pro firemní akce, oslavy, rauty a svatby. Je zde i možnost ubytování.

38. Zdislava o.p.s.

Obecně prospěšná společnost Zdislava z Veselí nad Moravou je poskytovatelem služeb sociální péče především pro seniory. Poskytuje jak sociální terénní, tak zdravotnické služby. Do její kompetence spadají pečovatelská služba, denní stacionář a osobní asistence.

39. Zpracování tabáku Vacenovice

Jeden z místních aktérů již delší dobu usiluje o vytvoření know-how v oblasti pěstování a zpracování tabáku v návaznosti na pěstitelskou tradici v této lokalitě v minulosti. Dle svých slov začal podnikatelský nápad rozvíjet ve chvíli, kdy se dozvěděl, že tato oblast na jižní Moravě by byla k pěstování tabáku vhodná. Protože je konstruktér (strojař), metodou pokus – omyl si pro své účely vyvinul také fermentační zařízení. V současnosti je ve fázi, kdy má zcela přesně vymyšlen svůj podnikatelský záměr a do detailu vyvinutý proces kvalitního zpracování od pěstování, přes sušení až po fermentaci. V lednu 2015 chce spustit interaktivní webové stránky, které budou krok po kroku popisovat proces domácího pěstování tabáku pro veřejnost – od semínka až po sklizeň a sušení.

40. Žufánek

Rodinná ovocnářsko – včelařská farma ŽUSY s.r.o. (Žufánek a synové) se zaměřením na zpracování ovoce, bylin a medu do formy kvalitních ovocných destilátů a likérů byla založena v roce 2000.

U zrodu stáli manželé ing. Marcela a Josef Žufánkovi a jejich synové Martin, Josef a Jan. Společnost sídlí v malé obci Boršice u Blatnice poblíž Uherského Hradiště. Ovocné sady, které obklopují výrobní areál, se nacházejí v jedné z nejlepších lokalit na pěstování hlavně modrého ovoce na Moravě. Z něho se vyrábí na moderním destilačním zařízení kolonovou technologií lahodně jemné ovocné pálenky (slivovice, hruškovice, absint, meruňkovice a gin), ovlivněné zdejším mikroklimatem a podloží na úpatí chráněné krajinné oblasti Bílých Karpat. Všechny produkty jsou vyrobeny z lokálních surovin podle původních receptur, bez použití umělých barviv, ochucovadel a aromat. Ovoce nese certifikát BIO kvality.

Členové výzkumného
týmu a kontakty

8 Členové výzkumného týmu a kontakty

Martina Lískovcová – sociální geografie

Anežka Pelikánová – sociální antropologie

Jan Albert Šturma – přírodní vědy (geobotanika)

Filip Kosek, Ondřej Císlar – architektura a urbanismus

Petr Meduna, David Novák – historie a archeologie

www.pracovnavyky.cz

www.fdu.mpsv.cz

**Možnosti rozvoje území – Základní mezioborová studie
pro Jihomoravský kraj – Slovácko/Hodonín, Kyjov, Strážnice a Veselí nad Moravou**

Fotografie – **David Novák, Filip Kosek, Jan Albert Šturma**

Editace a zpracování textu – **Marie Heřmanová**

Grafická úprava – **Zuzana Dvorská, *www.mertli.cz***

Vydal: Fond dalšího vzdělávání, Na Maninách 7, 170 00 Praha 7
Praha, 2015

**Fond
Dalšího
Vzdělávání**
příspěvková organizace MPSV